

ACTUA

FEM COSES AL BAIX SOLSONÈS I RODALIES

actua.larada.coop

La Molsosa · Pinós · Clariana · Riner · Llobera · Pinell · Llanera · Castelltallat · Salo

ÍNDEX DE CONTINGUTS

PRESENTACIÓ.....	3
SOBRE L'ACTUA	4
ACTUA AL DIA.....	6
PROMOCIÓ DELS PAISATGES PAGESOS	6
FOMENT DE L'ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA (ESS).....	9
FOMENT I SUPORT DE L'ACCIÓ ASSOCIATIVA.....	14
PROMOCIÓ DE COL·LECTIUS VULNERABLES (dones, joves i gent gran).....	16
CENTRE DE RECURSOS	18
GESTIÓ I AVALUACIÓ OBERTA I CONJUNTA.....	19
MIRADES: Mirades als paisatges pagesos	24
SOM MEMÒRIA POPULAR: Sobre boïgues, boïcs i el coure la terra	31
L'ENTREVISTA: El Casal Popular la Fura	36
TALAIA : L'ACCÉS A L'HABITATGE AL MÓN RURAL	39
RECOMANEM	43

Fig 1. Àrees de treball de l'ACTUA

ACTUA

FEM COSES AL BAIX
SOLSONÈS I RODALIES

Presentació

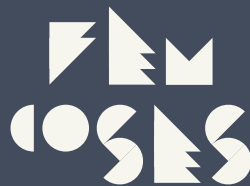
I com qui no vol la cosa ja fa més d'un any en pandèmia. Una pandèmia que continua posant de manifest que, per més que alguns s'hi entestïn o s'hi obsessionïn, les persones som vulnerables i que la millor forma de protegir-nos, i també la més agradable, és l'ajuda mútua entre persones i veïnats, i traslladar aquesta premissa també en els fonaments dels béns i serveis que ens proveeix el teixit econòmic. Per ajudar-nos no n'hi ha prou en basar-nos en el taulell de joc que la realitat ens imposa. Cal ajudar-nos per imaginar conjuntament una vida millor als nostres pobles.

Amb un any i escaig de pandèmia, seguim amb el projecte ACTUA. L'any 2021 hi vam participar més de dues-centes persones del baix Solsonès i rodalies, amb gent també vinguda d'altres indrets de Catalunya. Aquesta edició amb reptes específics sobre la taula: intentar, malgrat tot, mantenir un programa d'actes, tallers i serveis que facilitin l'acció col·lectiva als nostres pobles; esforçar-nos a visualitzar esclatxes en aquesta pandèmia que ens permetin reforçar l'obvietat que el centre de la vida som les persones i que en el govern del nostre territori hi tenim molt a dir. Juntes, en la mesura que cadascuna de nosaltres pugui i vulgui, hi tenim molt per fer i que tot és més possible.

A continuació us presentem el segon número del nou butlletí de seguiment del projecte ACTUA. Des d'ell volem compartir-vos semestralment la feina feta, idees i reflexions que fem juntament amb entitats i pobles del Baix Solsonès i rodalies. En aquest segon número hi trobareu un repàs de la feina feta aquests primers sis mesos del 2021, i un nou bloc dedicat a la memòria popular.

Les idees no viuen sense organització

Gramsci

ACTUA

FEM COSES AL BAIX
SOLSONÈS I RODALIES

Sobre L'ACTUA

L'ACTUA és un espai d'acompanyament, suport i impuls d'actuacions i vehiculació d'idees per fer la vida als pobles del Baix Solsonès i rodalies més agradable i sostenible. Iniciat el 2009 i oficialment percebut com a Pla de Desenvolupament Comunitari, és dels pocs en l'àmbit català emprès per entitats comunitàries i a zones rurals.

Els àmbits de treball són:

1. Promoció dels paisatges pagesos

S'hi treballen aspectes relacionats amb la memòria popular i el paisatge pagès dels pobles del baix Solsonès i rodalies. Es treballa en dues línies: cap endins i cap enfora. A través de la recuperació de la memòria popular (sigui mitjançant entrevistes, tallers i trobades veïnals, fotografies antigues, cartografia, etc.), l'inventari i recuperació (material i immaterial) de patrimoni i indrets amb importància popular, es dona a conèixer la realitat, reptes i voluntats dels nostres pobles amb l'objectiu tant d'elaborar i alimentar un pla col·lectiu de paisatges, com d'enriquir i forçar debats sobre el desenvolupament local i diàleg entre territoris.

2. Foment de l'economia social i solidària (ESS)

Visibilitzem i promovem l'organització d'entitats de l'economia solidària i la seva pràctica, és a dir, aquelles activitats econòmiques que es conceben per generar riquesa comunitària i social pels pobles on es desenvolupa. Donem suport al disseny de projectes i a l'impuls de cooperatives, especialment sense afany de lucre i d'interès social. Es treballa perquè diferents iniciatives de l'economia solidària (siguin cooperatives o no) es coneguin i s'interrelacionin i també per avançar en el consum i contractació pública responsable des de les administracions locals.

3. Foment i suport a l'acció associativa

S'acompanya a associacions en el disseny de projectes, a la gestió legal-administrativa i en la seva constitució. Es creen espais i recursos perquè les diferents associacions es coneguin i puguin compartir recursos i projectes. S'organitzen tallers i recursos formatius de suport a l'acció associativa i es dona a conèixer el teixit associatiu dels nostres pobles.

4. Promoció social dels col·lectius més vulnerables

Dones, gent gran, i canalla són col·lectius que als nostres pobles presenten una vulnerabilitat pròpia. Més enllà de vetllar perquè les activitats que s'organitzen sigui especialment accessibles per aquests col·lectius, l'ACTUA presenta línies de treball pròpies per a cadascun d'ells. Des de l'any 2010 es du a terme el projecte Enfila't, de promoció social i personal de les dones. S'organitzen també activitats per a gent gran, joves i canalla per copsar, explicar i projectar el territori des de la seva mirada.

5. Gestió i avaluació oberta i conjunta

L'ACTUA és un projecte obert a tota persona i entitat interessada. En la mesura que l'objecte del nostre treball és la gent dels pobles del baix Solsonès i rodalies, i que volem facilitar i propiciar un seguiment i avaluació col·lectiva de la nostra feina, destinem gran part de la feina en comunicar allò que fem a través del butlletí de seguiment, revistes temàtiques o publicacions per tal d'arribar al màxim de gent possible. Anualment celebrem un plenari obert a tota persona interessada, i participem també en actes i xerrades tant del territori com de fora d'ell.

6. Centre de recursos i coordinació entre iniciatives

Donem suport a l'acció local a través de la posada en contacte d'iniciatives, donant un cop de mà en cercar aquells recursos (materials, socials, tecnològics, econòmics,...) que es puguin necessitar per dur-les a terme. Recollim recursos, eines i projectes que creiem que poden ser útils. I ens relacionem amb iniciatives del territori o properes temàticament per tal de coordinar-nos-hi, cooperar i evitar malversació de recursos públics deguts a la descoordinació.

ÀMBITS DE TREBALL DE L'ACTUA 2021-2022

1: PROMOCIÓ DELS PAISATGES PAGESOS

- 1.1 PROGRAMA DE RECUPERACIÓ I DIVULGACIÓ DE LA MEMÒRIA POPULAR
- 1.2 PROGRAMA «PLA COL·LECTIU-PARTICIPATIU DEL PAISATGE»
- 1.3 PROGRAMA DE DEBAT I DIÀLEG TERRITORIAL
- 1.4 TALLERS FORMATIUS

2: FOMENT DE L'ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA (ESS).

- 2.1 FOMENT I VISIBILITZACIÓ PRÀCTIQUES I ORGANITZACIONS DE L'ESS
- 2.2 FOMENT DEL COOPERATIVISME RURAL
- 2.3 FOMENT DEL CONSUM I LA CONTRACTACIÓ RESPONSABLE.

3: FOMENT I SUPORT DE L'ACCIÓ ASSOCIATIVA.

- 3.1 PROGRAMA D'ATENCIÓ ASSOCIATIVA
- 3.2 FOMENT DEL CONEIXEMENT ENTRE ENTITATS I INTERCOOPERACIÓ
- 3.3 TALLERS FORMATIUS
- 3.4 VISIBILITZACIÓ I DIVULGACIÓ

4: PROMOCIÓ SOCIAL DELS COL·LECTIUS MÉS VULNERABLES

- 4.1 PROGRAMA ENFILA'T: PROMOCIÓ SOCIAL I PERSONAL DE LES DONES
- 4.2 PROGRAMA DE FOMENT DE L'ENVELLIMENT ACTIU
- 4.3 PROGRAMA PER LA VINCULACIÓ DE JOVES I CANALLA

5: CENTRE DE RECURSOS

6: GESTIÓ I AVALUACIÓ OBERTA I CONJUNTA

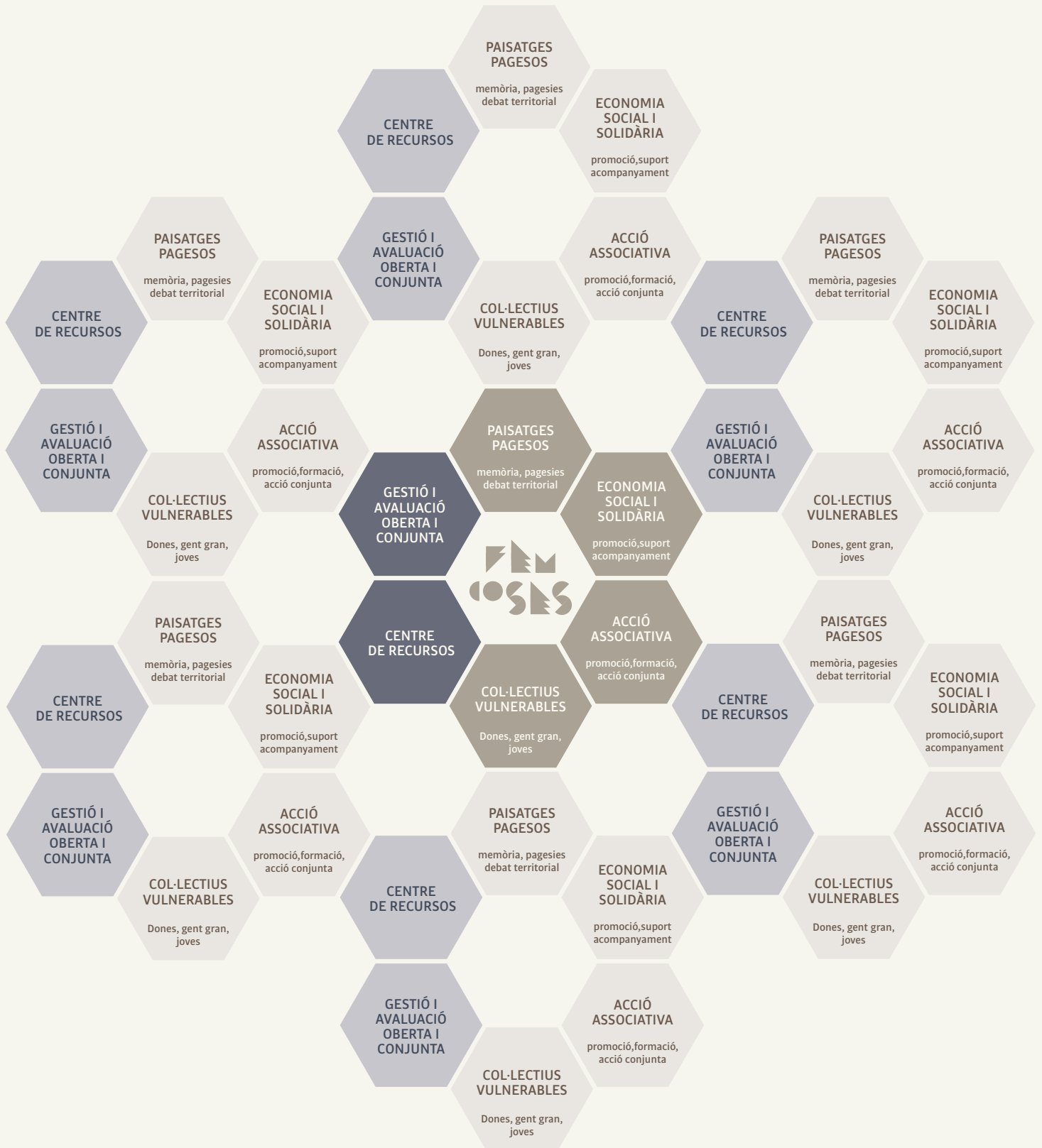
Si t'interessa, contacta'ns:

actua@larada.coop

672 49 12 23

ACTUA

FEM COSES AL BAIX
SOLSONÈS I RODALIES

Paisatges pagesos

Què hem fet i què farem en els propers mesos l'ACTUA?

1: PROMOCIÓ DELS PAISATGES PAGESOS

- 1.1 PROGRAMA DE RECUPERACIÓ I DIVULGACIÓ DE LA MEMÒRIA POPULAR
- 1.2 PROGRAMA «PLA COL·LECTIU-PARTICIPATIU DEL PAISATGE»
- 1.3 PROGRAMA DE DEBAT I DIÀLEG TERRITORIAL
- 1.4 TALLERS FORMATIUS

Des de “paisatges pagesos” treballarem diferents programes relacionats amb la memòria i cultura popular, el patrimoni i la identitat i debat sobre la realitat dels pobles pagesos.

Aquesta primera meitat d'any hem continuat treballant en l'arxiu de memòria popular del baix Solsonès i rodalies, fent entrevistes a persones grans. Hem celebrat també una trobada sobre patrimoni popular, i celebrat la dotzena edició del taller de poda de restauració.

A continuació detallem les principals feines fetes durant el primer semestre de l'any 2021:

1.1 Programa de recuperació i divulgació de la memòria popular.

Al llarg d'aquest 2021 s'han fet noves entrevistes d'històries de vida als pobles del baix Solsonès i rodalies; el primer semestre se'n van fer 3.

Per al segon semestre es té previst seguir avançant amb el fons de fonts orals i fons de fotografies del baix Solsonès i rodalies, que configuren l'arxiu de memòria popular del baix Solsonès i rodalies.

Amb les entrevistes d'enguany s'espera tancar l'any amb 179 entrevistes al fons de fonts orals de l'arxiu de memòria popular del baix Solsonès. Pel que fa al fons fotogràfic, al tancament del primer semestre

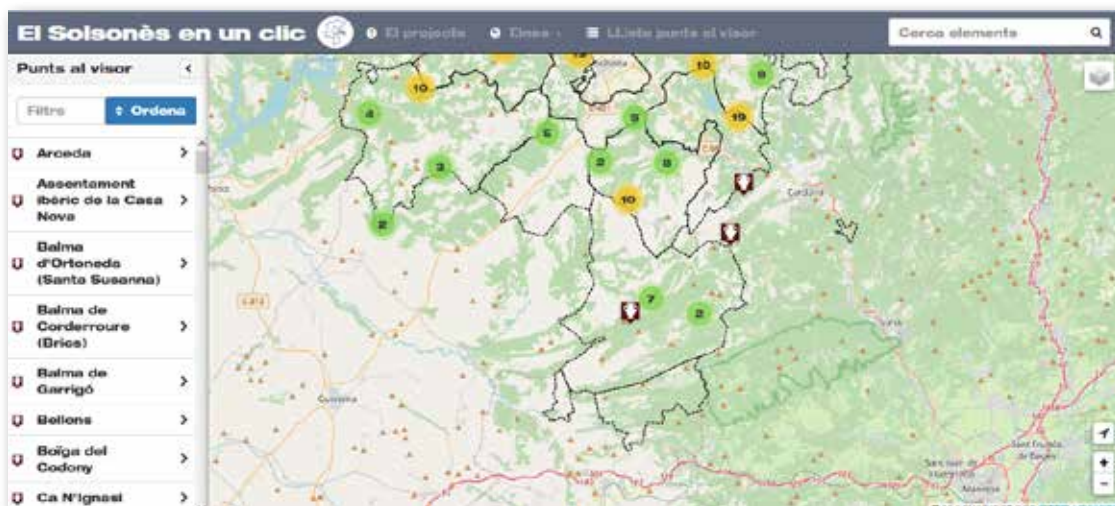
del 2021 aquest es manté amb 701 fotografies. El repte per als anys vinents és avançar en implementar un model d'arxiu popular vinculat a arxius públics i privats locals, i accessible des dels diferents pobles. A finals d'any es programaran tallers de memòria popular amb l'objectiu tant de recollir i documentar fotografies i identificar elements del patrimoni popular que es vol preservar.

Si estàs interessada en què es faci un taller de fotografies antigues al teu poble, o en participar en entrevistes, o vols o coneixes algú a qui li vindria de gust que entrevistéssim, posa't en contacte amb nosaltres!

1.2 Programa “pla col·lectiu-participatiu del paisatge”.

Des d'aquest programa es vol contribuir a la conservació i promoció d'aquells elements populars (siguin materials o immaterials) del paisatge dels pobles del baix Solsonès per tal de fer-ne propostes concretes i començar a posar el fil a l'agulla. La identificació d'aquests elements es fa a partir dels tallers i entrevistes del pro-

<http://patrimonisolsones.cat/visor/>

ACTUA al dia

grama anterior, i a través de la col·laboració amb el Centre d'Estudis Lacetans que, juntament amb el CTFC, va desenvolupar l'aplicatiu "Solsonès en un clic". El patrimoni identificat fins al moment es pot consultar al mapa de paisatge de l'ACTUA.

El passat febrer 8 de febrer es va celebrar una trobada virtual, organitzada conjuntament amb el CTFC i el Centre d'Estudis Lacetans. Hi van participar una desena de persones. A la trobada es va presentar l'eina "Solsonès en un clic" i es va debatre sobre les seves potencialitats. Se'n van destacar les funcions en l'àmbit de divulgació cultural i la potencialitat de ser una molt bona carta de presentació dels diferents municipis. També es va destacar la funció de conservació del patrimoni col·lectiu que es vol conservar. Per tal d'avançar en aquesta darrera funció cal, però, fer accessible l'aplicatiu als diferents pobles perquè puguin revisar el contingut associat als diferents elements que ja figuren a l'aplicatiu, i si s'escau, afegir-n'hi de nous. Aquesta és la feina pont que es té previst de desenvolupar des del projecte ACTUA.

Recordem també que al web de l'ACTUA s'hi pot trobar una **enquesta per a recollir elements de la cultura popular i paisatge popular (dites, rondalles, tradicions, usos, refranys, etc.) que es creu important de recollir i preservar.**

<https://larada.coop/enquestes/index.php/496975?lang=ca>

Per tal de donar a conèixer el patrimoni cultural del baix Solsonès i rodalies es col·labora també amb les revistes semestral Territori de Masies, que consten d'un apartat dedicat a la divulgació del patrimoni cultural i d'indrets del baix Solsonès i rodalies.

Es continua treballant amb la Diputació de Barcelona per a l'edició d'una publicació sobre la importància de vincular el pai-

satge amb estratègies de promoció local sostenible. Degut a la situació actual, la feina s'ha endarrerit i s'espera poder-la publicar a finals del 2021 o la primera meitat del 2022.

1.3 Programa de debat i diàleg territorial.

Des de l'ACTUA intentem promoure i participar en xerrades i espais de debat sobre la realitat dels pobles rurals i pagesos, i establir ponts de diàleg territorial, és a dir, eixamplar la mirada, tant la que es té des de fora sobre els pobles rurals com la que es té des dels pobles rurals sobre allò de fora.

Tot plegat amb l'objectiu de promoure debats integrals que tinguin en compte que el què passa a pobles rurals depèn de què passa fora d'ells i, d'alguna manera, també a la inversa. En aquest sentit, des de l'ACTUA encara participem en diferents espais i trobades: al grup de treball sobre economia social i solidària a àrees rurals (Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya), grups de treball "El Patrimoni, eina educativa al servei del desenvolupament Territorial" que organitza l'Institut d'Estudis Ilerdencs, i també es forma part del grup Margot, de debat sobre la realitat i projeccions del sòl no urbanitzable de Catalunya, malgrat que, en aquest darrer cas, la participació ha estat menys activa del previst. Hem participat també a jornades convocades per l'ARCA i el Consorci de Desenvolupament de la Catalunya Central per recollir propostes per a l'Agenda Rural.

1.4 Tallers formatius.

El dia 6 de març del 2021, en col·laboració amb l'ajuntament de Pinós i la casa La Pera, se celebra la dotzena edició del taller de poda d'arbres fruiters antics. Hi participen 15 persones.

PAISATGES PAGESOS / RECURSOS

- **ACTUA - fons de fotografies i fons de memòria oral**
actua.larada.coop

- **Publicacions de l'ACTUA**
actua.larada.coop

- **Publicacions Territori Masies**
territoridemasies.cat/publicacions

- **Enquesta elements del patrimoni popular a conservar:**
larada.coop/enquestes/index.php/496975?lang=ca

- **Vaivens femenins : memòria popular de les dones de pagès**
vaivens.territoridemasies.cat

- **Quaderns de Viatge: Memòria popular en super8 mm.**
super8.larada.coop

- **Revistes Territori de Masies**
territoridemasies.cat/la-revista

- **Solsonès en un clic**
patrimonisolsones.cat/web

- **Centre d'Estudis Lacetans**
lacetans.solsonae.cat

- **Associació del Patrimoni de Torà**
apactora.org

- **Territori de Masies Coop**
territoridemasies.cat

- **Associació l'Era- recursos agroecològics**
associaciolera.org

- **Casal Popular la Fura**
lafurasolsona.cat

- **Agència Solcar**
adlsolcar.cat

2: FOMENT DE L'ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA (ESS).

- 2.1 FOMENT I VISIBILITZACIÓ PRÀCTIQUES I ORGANITZACIONS DE L'ESS
- 2.2 FOMENT DEL COOPERATIVISME RURAL
- 2.3 FOMENT DEL CONSUM I LA CONTRACTACIÓ RESPONSABLE.

Des de l'ACTUA volem contribuir a promoure l'Economia Social i Solidària (ESS), és a dir, tant aquelles pràctiques econòmiques com iniciatives que es regeixen pels principis de compromís amb la comunitat i territori, la solidaritat, la no finalitat de lucre, i la democràcia interna i externa.

Economia Social i Solidària

Aquesta primera meitat del 2021 l'ACTUA ha centrat gran part de la seva feina en aquest àmbit de treball. Gran part de les activitats fetes s'han organitzat en el marc de l'Ateneu Cooperatiu de la Catalunya Central, del qual en formem part.

L'àmbit de treball de foment de l'ESS s'organitza en tres programes, que es detallen a continuació, juntament amb les principals feines fetes el primer semestre del 2021:

2.1 Foment i visibilització de pràctiques i organitzacions l'ESS.

Des d'aquesta línia es contemplan activitats tant de divulgació com de formació i acompanyament a iniciatives i activitats de recerca. Durant la primera meitat d'any les activitats de foment i visibilització de l'ESS han estat, per una banda, la participació i coorganització de diversos cursos de l'Escola Agrària de Solsona, l'edició 2021 del desplegable sobre iniciatives de l'ESS del Solsonès, i la celebració d'una ruta per a conèixer l'ESS del Solsonès.

Des de l'ACTUA es col·labora amb l'Escola Agrària del Solsonès per tal de definir i proposar cursos sobre temes que, des del territori, s'han trobat d'interès. Una de les principals característiques de les propostes que es presenten des de l'ACTUA és la incorporació de la perspectiva de l'Economia Social i Solidària, intentant que la millora del seu coneixement esdevingui transversal. Entre finals de gener i al llarg del mes de febrer s'ha celebrat el **curs Autosuficiència energètica al Món rural**, organitzat des de l'Escola Agrària del Solsonès amb la col·laboració de l'ACTUA, Territori de Masies i Coop de Sol, i l'Ateneu Cooperatiu de la Catalunya Central. En total hi van participar 14 persones. Des del curs es van introduir conceptes com l'autosuficiència energètica, les comunitats energètiques locals, les pràctiques i

organitzacions de l'ESS, i es van donar a conèixer aspectes tècnics de l'energia fotovoltaica.

Es participa també en el curs sobre turisme de proximitat, que novament consta d'un mòdul propi sobre ESS. Malgrat que al final no es tira endavant per manca d'inscrits, també es participa en el disseny d'un curs sobre transició agroecològica i ESS al Solsonès.

Per a la segona meitat del 2021 està previst una jornada PATT sobre cooperativisme rural.

Amb l'objectiu de donar a conèixer les iniciatives de l'ESS i conèixer de primera mà tant la manera d'organitzar-se com el seu impacte social, a finals de maig i principis de juny s'organitza la primera edició de la Ruta de l'ESS al Solsonès. Dividida en 4 sessions, des de la ruta es proposa la visita de 12 de les 27 iniciatives de l'ESS de la comarca. Tot i que dues de les sessions no es van poder celebrar, en total hi participen 11 persones.

Coincidint amb la Ruta de l'ESS al Solsonès, s'edita la versió anual del mapa de l'Economia Social i Solidària del Solsonès, un desplegable que recull els principis de l'ESS i les diferents iniciatives del Solsonès, que es troben en augment en els darrers anys. Avui, el Solsonès compta amb 27 iniciatives de l'ESS. Aquestes es poden conèixer tant al mapa interactiu de l'ESS que es pot veure al web de l'ACTUA, com al desplegable que es pot descarregar des del mateix web.

Conjuntament amb el projecte Betula, de promoció dels pobles del Cadí i Moixeró, a mitjans de juny s'organitza una doble sessió sobre l'Accés a l'habitatge al món rural. En total hi participen 84 persones. L'objectiu d'aquestes jornades era donar a conèixer els impediments que existeixen

ACTUA al dia

en l'àmbit urbanístic per tal d'accedir a l'habitatge en zones rurals, donar a conèixer experiències de polítiques públiques en zones rurals, i introduir diferents models d'accés a l'habitatge des de l'ESS així com l'accés al finançament també des de l'ESS. Les dues sessions de les Jornades sobre habitatge rural es poden visionar al canal YouTube de l'Ateneu Cooperatiu de la Catalunya Central i als següents enllaços:

1. Sessió 1 "Reptes i potencialitats":

<https://youtu.be/xoopSt4MM8I>

2. Sessió 2 "Estratègies":

<https://youtu.be/U35e5XDqbVg>

Encara en el terreny de la sobirania energètica, des de l'ACTUA es dona suport i s'acompanya en la cerca de finançament i la mobilització de recursos per dur a terme el projecte d'una caldera comunitària de biomassa, promogut per la recentment creada Associació de Veïns i Veïnes de Prades de la Molsosa. En aquest sentit, volem destacar la col·laboració amb el Centre de la Propietat Forestal de Catalunya en el disseny de projectes pilot que posin en comú la gestió comunitària de fonts d'energies renovables, en concret la biomassa forestal, amb la gestió comunitària i la gestió sostenible forestal.

En col·laboració amb l'Ateneu Cooperatiu de la Catalunya Central, es duen a terme assessoraments en l'impuls de nous projectes i suport en la gestió de projectes de l'ESS ja existents.

També aquesta primera meitat d'any s'ha finalitzat el projecte "Món Pagès- Terra Cooperativa". Cofinançat per la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya, es va iniciar l'estiu del 2020. El projecte té per objectiu analitzar quin és el grau d'accés i d'adaptació dels diferents recursos avui existents de foment de l'ESS per part de la petita pagesia. El projecte sor-

geix des de la sospita que, en un moment de forta presència tant de l'ESS com de l'agroecologia a l'agenda social i política, recursos, programes i inclús visibilitat no estan prou adaptats a la realitat de la petita pagesia de pobles rurals, ni, en alguns casos, aquesta és prou representada.

El projecte fa una radiografia de quina és la situació de diferents àrees de Catalunya (excepte l'Àrea Metropolitana i els Vallesos) i recull propostes de millora que es faran arribar a diferents espais i organitzacions a qui interpel·len o que tenen poder o responsabilitat per incidir-hi. En el cas de l'Arada la seva participació és de coordinació, juntament amb la Fundació Coop57, l'escola de Pastors i la cooperativa solsonina Raiels. També des de l'Arada, i en concret des del projecte ACTUA, es du a terme el treball territorial referent a la Catalunya Central, és a dir, la diagnosi i el recull de propostes de millora. Al llarg del primer semestre del 2021 es finalitzen les entrevistes a agents claus (en total 11), i se celebra una trobada territorial d'entitats i projectes representatius (tant de suport com de pagesia) de la Catalunya Central on hi participen 12 iniciatives. A partir de les entrevistes, de la trobada territorial i de recerca tècnica, s'elabora un informe propi de la Catalunya Central que es pot consultar al web de l'ACTUA.

2.2 Foment del cooperativisme rural.

Des d'aquesta línia es vol donar suport i alhora donar a conèixer el model de cooperativisme rural: un model de cooperativa integral mixta de diferents tipus de cooperatives entre les quals una és sempre cooperativa agrària. Aquest model té una clara perspectiva integral i té molta potencialitat per oferir béns i serveis a territoris rurals i als seus associats.

En aquesta línia des de l'ACTUA durant el primer semestre del 2021 es continua treballant amb la iniciativa Coop de Sol, un projecte de compra col·lectiva i de foment de la transició energètica al Solsonès i rodalies. Coop de Sol és impulsat per la secció de consum de la cooperativa rural Territori de Masies Coop i gestionat des de 4 cooperatives: Girasol, Emelcat, Territori de Masies Coop, i l'Arada SCCL. A data 1 de juliol el projecte compta amb 20 instal·lacions acordades, que començaran a instal·lar-se aquest estiu.

2.3 Foment del consum i la contractació responsable.

Des de l'ACTUA, i en col·laboració amb l'Ateneu Cooperatiu de la Catalunya Central, es treballa també per a fomentar el consum i contractació pública responsable. En aquest sentit, el segon semestre del 2021 es té previst celebrar una jornada formativa, destinada tant a administracions locals com a iniciatives de l'ESS del Solsonès i rodalies. Aquesta és la segona sessió formativa que es du a terme des de l'inici del programa, el 2019.

Alhora continua obert el formulari de recull de criteris per la contractació i consum responsable, així com de diagnosi. Si sou una entitat de l'ESS o part de l'administració local, podeu accedir-hi i respondre'l a través d'aquest enllaç:

<https://forms.gle/NeBQw27tCeYpARvb9>

**Dissabte
6 de març, a Pinós**

Horari: de 10 a 14 h

10 a 11 h.
Santuari de Pinós. Benvinguda
del curs i introducció teòrica

11 a 14 h.
Sessió pràctica a la Pera, Ardèvol

La part pràctica es centrarà
en **ametllers, pereres, pomeres,
albercoquers, presseguers,
cirerers, pruneres i prinyoners,
oliveres i parres.**

A càrrec
de **Tomàs Llop**

Preu de la sessió: **10 euros**

30% de descompte per sòcies
de Territori de Masies Coop

20% de descompte per sòcies
de La Directa. #CarnetDirecta

Inscripcions fins el dimecres
dia 3 de març mitjançant el correu
electrònic **actua@larada.coop**,
o els telèfons **672 49 12 23**
– **660 52 85 82**

TALLER DE PODA DE RESTAURACIÓ D'ARBRES FRUITERS ANTICS

12ena EDICIÓ

ACTUA
FEM COSES AL BAIX
SOLSONÈS I ROJALLES

TERRITORI
DE MASIES

Ajuntament
de Pinós

LARADA
CREATIVITAT
SOCIAL

Amb el finançament de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Treball,
Afers Socials i Famílies

Ruta de l'Economia Social i Solidària al Solsonès

INSCRIPCIONS
larada.actua@gmail.com
693 054 437

Places limitades
És obligatori l'ús de mascareta i respectar totes les mesures de seguretat.

Vine a conèixer totes les iniciatives

Producte local i pagesia

Dimarts 25 de maig

Lloc:

Cal Robert - Solsona

Descobreix:

19:00 h – Riuverd, empresa d'inserció

19:30 h – Biolord

20:00 h – Territori de Masies Coop

Serveis professionals

Dimecres 2 de juny

Punt d'inici de la ruta:

Lluerna Arquitectura
(Plaça Sant Joan, 18)

Descobreix:

17:00 h – Lluerna Arquitectura
(Plaça Sant Joan, 18)

17:35 h – Solsona Experience
(Plaça Sant Joan)

18:10 h – Sàmara Natura
(A la freixera de la Plaça del Camp)

18:45 h – Klaab
(Escola Arrels Secundària)

Serveis a les persones

Dijous 27 de maig

Punt d'inici de la ruta:

Fundació Volem Feina
(Av. Sant Jordi, 23 Solsona)

Descobreix:

16:30 h – Fundació Volem Feina
(Av. Sant Jordi, 23 Solsona)

17:00 h – Associació Amisol
(Serradora Amisol, Partida de Santa Llúcia)

17:45 h – Associació GiGa
(Passatge de les Moreres, 2, baixos)

Desenvolupament Local

Dimecres 9 de juny

Lloc:

Sala Homilies d'Organyà
(Biblioteca de Solsona)

Descobreix:

18:30 h – Raiels, iniciatives que arrenen

19:00 h – L'Arada, creativitat social

Llistat d'iniciatives

SERVEIS A LES PERSONES

- 1 **Associació Amisol**
amisol.cat | amisol@amisol.cat
- 2 **Associació Fènix d'ajuda i suport contra el càncer**
associaciofenix.cat | fenixsolsones@gmail.com
- 3 **Fundació La Vall**
fundaciolavall.cat | lavall@fundaciolavall.cat
- 4 **Fundació Privada Hospital Pere Màrtir Colomés**
fundacio@fphpmc.org
- 5 **Fundació Volem Feina**
volemfeina.org | volemfeina@volemfeina.org
- 6 **Sol del Solsonès**
soldelsolsones.org | soldelsolsones@yahoo.es
- 7 **Associació GiGa**
neurogiga.org | info@neurogiga.org

PRODUCTE LOCAL I PAGESIA

- 8 **Biolordcoop, SCCL**
biolord.cat | info@biolord.cat
- 9 **Formatgeria del Miracle, SCCL**
formatgeriaelmiracle.com |
contacte@formatgeriadelmiracle.coop
- 10 **Riuverd Empresa d'Inserció, SCCL**
riuverd.cat | riuverdsolsona@gmail.com
- 11 **Sant Petrus Madrona, SCCL**
jordivalero56@gmail.com

SERVEIS PROFESSIONALS

- 12 **Lluerna Arquitectura, SCCL**
lluernaarquitectura.cat |
estudi@lluernaarquitectura.cat
- 13 **Klaab, SCCL - fabricació digital**
(tall i gravat, fresat, disseny i impressió 3D, etc)
klaab.cat | hola@klaab.cat

SERVEIS TURÍSTICS

- 14 **Cooperativa de dinamització turística Voliacs, SCCL**
solsonaexperience.com | info@solsonaexperience.com

EDUCACIÓ

- 15 **ATIC Taller Musical**
atictallermusical.com | aticescola@gmail.com
- 16 **Associació l'Afrau de serveis educatius, culturals, sociolaborals i lleure**
associaciolafrau@gmail.com
- 17 **CRUC - Coordinadora Rural de Catalunya**
cruc.info | cruc@cruc.info
- 18 **Sàmara Natura - Educació ambiental**
samara.cat | samara@samara.cat

DESENVOLUPAMENT LOCAL

- 19 **Associació d'Iniciatives Rurals de Catalunya (ARCA)**
desenvolupamentrural.cat | administracio@arca-dr.cat
- 20 **Empresaris del Solsonès**
empresarissolsones.com | info@empresarissolsones.com
- 21 **L'ARADA, Creativitat Social, SCCL**
larada.coop | info@larada.coop
- 22 **Raiels, SCCL**
raiels.cat | raiels@raiels.cat
- 23 **Territori de Masies Coop, SCCL**
territoridemasies.cat | informacio@territoridemasies.cat

METAL·LÚRGIA

- 24 **Tallers CBG, SCCL**
tallerescbgpinell@yahoo.es

CONSTRUCCIÓ

- 25 **Constructora de Solsona, SCCL**
constructoradesolsona.cat |
constructora@constructoradesolsona.cat

SERVEIS BÀSICS

- 26 **Associació Font Llumà (gestió de l'aigua)**
associaciofontlluma@gmail.com

COMERÇ

- 27 **Molsa - Toleràncies**
molsa.bio | info@tolerancies.cat

11

● Sant P
de Ma

ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA / RECURSOS, PUBLICACIONS I PROPERES ACTIVITATS

- Desplegable de les iniciatives de l'ESS al Solsonès - edició 2021

actua.larada.coop
coopcatcentral.cat

- Inform Món Pagès, Terra Cooperativa

actua.larada.coop

- Decàleg per al consum públic responsable

actua.larada.coop

- Coop57

coop57.coop

- Fundació Coop57

fundacio.coop57.coop

- Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya

cooperativestreball.coop

- Xarxa d'Economia Solidària

xes.cat

- Economia Social- Generalitat de Catalunya

economiasocial.coop

- Agència Solcar

adlsolcar.cat

- Ateneu Cooperatiu de la Cata- lunya Central

coopcatcentral.cat

- Xarxa de Municipis per l'Econo- mia Social i Solidària (XMESS)

xmess.cat

- Vídeos jornades "Accés a l'Habitatge al Món rural":

1. Sessió 1 " Reptes i potencialitats":

<https://youtu.be/xoopSt4MM8I>

2. Sessió 2 "Estratègies":

<https://youtu.be/U35e5XDqbVg>

- Vídeos sessió "Consum i contrac- tació pública responsable":

vimeo.com/644771736

ACTUA al dia

Acció associativa / Solsonès Viu

3: FOMENT I SUPORT DE L'ACCIÓ ASSOCIATIVA.

- 3.1 PROGRAMA D'ATENCIÓ ASSOCIATIVA
- 3.2 FOMENT DEL CONEIXEMENT ENTRE ENTITATS I INTERCOOPERACIÓ
- 3.3 TALLERS FORMATIUS
- 3.4 VISIBILITZACIÓ I DIVULGACIÓ

Des de l'ACTUA es posa l'abast del teixit associatiu recursos i eines per potenciar l'acció associativa com a pràctica imprescindible per la vida als pobles del baix Solsonès i rodalies. Des de l'ACTUA volem donar a conèixer el teixit associatiu, i oferim serveis de suport a la gestió administrativa i a l'impuls de projectes i activitats.

Des de l'eix d'acció associativa de l'ACTUA, i durant el primer semestre del 2021, hem treballat en el següent:

3.1 Programa d'atenció associativa.

Oferim suport personalitzat a la gestió associativa, tant per resoldre dubtes a nivell de gestió com d'impuls o organització d'activitats o projectes. L'atenció es fa prioritàriament els divendres al matí, sigui físicament des del Miracle (quan la situació sanitària ho permet), via correu electrònic o atenció telefònica.

Si creus que et podem donar un cop de mà en la gestió de la vostra associació, o en l'impuls de projectes o activitats concretes, contacta'ns:

actua@larada.coop
672 49 12 23
Santuari del Miracle-
Divendres de 10 a 14.00

3.2 Foment del coneixement entre entitats i de pràctiques d'intercooperació.

Organitzada conjuntament amb l'Oficina Jove del Solsonès i Deixant Empremta, el passat 6 de febrer es va celebrar la trobada anual d'associacions. En total hi van participar 19 associacions. A la trobada es van identificar serveis i feines que es creien interessants que s'oferissin des del projecte ACTUA, amb el suport de l'Oficina Jove del Solsonès. Algunes d'ells ja s'oferixen, d'altres ja s'han posat en marxa i altres es té previst d'implementar-les en els mesos vinents. Entre les noves accions/serveis que es van proposar i que s'han implementat aquest semestre trobem la creació de la llista de distribució (mails) sobre recursos de finançament.

També conjuntament amb l'Oficina Jove del Solsonès i l'associació Deixant Empremta, es continua treballant en l'actualització de la base de dades d'associacions del Solsonès i rodalies, i s'inclou també el municipi de Cardona. Fins al moment, hem registrat més de 300 associacions. La voluntat és reeditar la **Guia d'Entitats del Solsonès i rodalies**, editada des del projecte ACTUA l'any 2009. La Guia tindrà un

Accions de suport a les associacions des de l'ACTUA i l'Espai Jove: (resultat de la trobada d'associacions del Solsonès i rodalies, febrer 2021)

(serveis/accions que ja s'oferixen)

- Suport en la gestió administrativa.
- Oferir servei de comunicació gràfica i disseny.
- Celebrar una trobada anual d'associacions on poder explicar el programa, compartir recursos i idees.
- Comunicació conjunta d'actes.
- Creació d'un banc de recursos compartits.
- Crear grup de whatsapp, Telegram o llista de correu.
- Llista de distribució (mails) enfocat a recursos de finançament (subvencions)
- Assessorament de recursos sobre com recuperar el patrimoni d'interès popular de propietat privada.

(noves accions i serveis):

- Coordinació amb el programa de l'acció de govern local.
- Crear una Xarxa de coneixement «professional» d'entitats (assessorament temàtic)
- Campanya cultura associativa: sobre la diversitat d'implicació i compromís del projecte associatiu.

ACTUA al dia

format virtual i també en paper. A l'espera de la publicació de la Guia, les dades de les entitats s'actualitzen al web de l'ACTUA.

L'actualització de les dades de les entitats es fa via en línia, a través d'un formulari que continua actiu. Si encara no heu actualitzat les vostres dades, o si sou una entitat creada recentment, us agraïem que empleu el següent formulari:

<https://forms.gle/aYHXMtZQSfp8uhJT9>

Al formulari s'actualitzen dades de contacte i es recullen propostes i reptes per millorar l'acció associativa i analitzar l'impacte de la Covid-19. Seguint la proposta recollida a la trobada del 2018, el formulari inclou també el recull de recursos que les entitats vulguin posar a disposició de les altres (cadires, taules, llums, projector, etc.). El formulari segueix actiu i s'hi pot accedir des del web de l'ACTUA. **Es fa una crida a totes les associacions de la comarca perquè responguin el formulari i el comparteixin amb les entitats properes.**

Oferta de tallers formatius:

- Gestió administrativa i de subvencions.
- Barres i punt lila
- Lideratges de grups
- Acompanyar famílies vulnerables
- Cooperació
- Primers auxilis
- Gestió de conflictes
- Gestió documental i d'arxiu
- Gestió i planificació «realista» de les activitats

Acció associativa / Solsonès Viu

Els resultats es debatran a la propera trobada d'entitats.

3.3. Tallers formatius

Des de l'ACTUA s'organitzen diferents sessions formatives destinades a millorar l'acció associativa. Entre l'oferta hi trobem accions formatives de gestió i seguiment ordinari, i també altres formacions que són proposades pel mateix teixit associatiu. Aquestes propostes es varen recollir a la trobada d'associacions celebrada el febrer del 2021, i s'intentaran oferir al llarg del 2021 i 2022.

Aquest primer semestre del 2021 s'ha seguit amb l'adaptació que ja es va fer a finals del 2020 en la que, per motius sanitaris, es van substituir les formacions presencials per l'edició de dossiers formatius. El 2020 es va acordar l'edició de 6 dossiers relatius a aspectes bàsics de l'acció associativa i un darrer destinat a la transformació d'associacions en cooperativa. Aquest primer mig any del 2021 s'ha editat el segon dossier formatiu, destinat a la gestió econòmica de les associacions. Al llarg del 2021 es preveu de publicar els 4 darrers dossiers, dedicats a la fiscalitat i legislació associativa, la participació, la comunicació, i finalment la transformació d'associació a cooperativa. L'edició d'aquests dossiers es du a terme amb la col·laboració de l'Ateneu Cooperatiu de la Catalunya Central. Els dossiers es poden consultar tant al web de l'ACTUA com al web de l'Ateneu Cooperatiu.

3.4 Visibilització i divulgació

Per tal de donar a conèixer el teixit associatiu, des de l'ACTUA s'organitzen actes i s'edita material. En aquest sentit, durant el primer semestre del 2021 s'ha continuat treballant amb la Guia d'Entitats del Solsonès i rodalies i a la revista ACTUA es manté l'apartat d'entrevista a una associació.

ACCIÓ ASSOCIATIVA / RECURSOS, PUBLICACIONS I PROPERES ACTIVITATS

- **Formulari actualització dades associacions:**
<https://forms.gle/aYHXMtZQSfp8uhJT9>
- **Dossiers per a l'acció associativa:**
actua.larada.coop
- **Agenda compartida**
actua.larada.coop
- **Guia entitats del Solsonès i rodalies**
actua.larada.coop
- **Oficina jove del Solsonès**
oficinajovesolsones.cat
- **Xarxanet**
xarxanet.org
- **Torre Jussana**
tjussana.cat
- **CRAJ - Centre de Recursos per a les Associacions Juvenils de Barcelona**
crajbcn.cat

ACTUA al dia

Col·lectius Vulnerables

4: PROMOCIÓ SOCIAL DELS COL·LECTIUS MÉS VULNERABLES

- 4.1 PROGRAMA ENFILA'T: PROMOCIÓ SOCIAL I PERSONAL DE LES DONES
- 4.2 PROGRAMA DE FOMENT DE L'ENVELLIMENT ACTIU
- 4.3 PROGRAMA PER LA VINCULACIÓ DE JOVES I CANALLA

Des de l'àmbit de treball "Col·lectius Vulnerables" es treballa per la visibilitat dels col·lectius invisibilitzats i més vulnerables (dones, gent gran i joves), per la incorporació de la seva visió i parer en els diferents eixos del projecte ACTUA i per la creació de recursos o activitats que millorin la seva promoció social o personal.

Com és habitual, la principal feina d'aquest àmbit es concentra a la segona meitat d'any, en el que es celebra el Cicle Enfila't. Les activitats dutes a terme durant el primer semestre del 2021 són les següents:

4.1 Programa Enfila't: promoció social i personal de les dones.

Divulgació de la revista Enfila't 2020 i disseny de l'edició 2021, que se celebra a la tardor. A partir de les valoracions i propostes recollides a l'edició 2020, enguany la centralitat deixarà de ser de les dones per passar a ser tot aquell col·lectiu que sigui exclòs o víctima de violència per motius de gènere o sexualitat.

4.2 Programa de foment de l'envelliment actiu.

Fins al moment aquest programa s'ha centrat en la recuperació de la memòria popular. L'any 2021 està previst proposar la creació d'espais explícits de diàleg i visibilització de la situació i voluntats de les persones grans del baix Solsonès.

4.3 Programa per la vinculació de joves i canalla.

Els tallers destinats a joves, que se celebren a escoles del baix Solsonès i rodalies, es tenen previstos de celebrar a finals d'any.

COL·LECTIUS VULNERABLES / RECURSOS, PUBLICACIONS I PROPERES ACTIVITATS

- Publicacions Revista enfila't
actua.larada.coop

- Campanya impensables
campanyaimpensables.cat

- Guia "Eines d'estar per casa". Per famílies disposades a fer impensables les violències masclistes
campanyaimpensables.cat/wp-content/uploads/2021/07/GUIA-DIGITAL-PAGINE-SINDIVIDUALS-comprimido.pdf

- Podcast La Falguera Ràdio
open.spotify.com/show/4xqSJMk80sbzgKdcDkdphN?si=49322c5763fb45d4

- Guia de comunicació inclusiva
apostrof.coop/wp-content/uploads/2020/02/guia-de-comunicacio-inclusiva-assessorament.pdf

- Serveis Socials del Consell comarcal del Solsonès, Segarra i Bages:
elsolsones.cat/serveis-a-les-persones/serveis-socials

www.ccsegarra.cat/serveis-a-les-persones/mapa_recursos_inclusio/dades/marcadors/serveis-socials-basics-consell-comarcal-de-la-segarra-ajuntament-de-tora

www.ccbages.cat/ssbdpihub/serveis-socials-basics/

- Servei d'Intervenció Especialitzada (SIE) Catalunya Central - Igualada
<https://igualtat.gencat.cat>

- Associació de Dones del Solsonès
@donessolsones

- La Cugula
@Lacugula

- Grup de Gèneres del Solsonès
<http://www.lafurasolsona.cat/grup-de-generes/>

- Espai Matís
<https://www.espaimatis.cat>

Adona't

FEM IMPENSABLES
LES VIOLÈNCIES MASCLISTES

**Viure amb por a casa,
no és normal.**

*Adona't que
les amenaces
no són amor,
són violència.*

Imatge de la campanya "Impensables". <http://campanyaimpensables.cat/>

Centre de Recursos

L'ACTUA es comporta també com a centre de recursos de suport i impuls a l'acció local i col·lectiva. En aquest sentit, recopilem i recollim recursos de suport, oferim atenció personalitzada i ens coordinem amb altres iniciatives del territori.

A banda de les línies de treball anterior, l'ACTUA es comporta també com a **centre de recursos de suport i impuls a l'acció local i col·lectiva**.

Aquesta funció es treballa des de tres vessants:

1) Recull de recursos de suport.

Al web de l'ACTUA, que s'estructura a través de les diferents línies de treball, s'hi publiquen recursos i programes propis de cadascuna d'elles.

2) Suport en l'impuls d'iniciatives i en l'acollida de nous veïnatges.

Acompanyem tant en el disseny de la idea, en la implementació com en la cerca i mobilització de recursos necessaris per dur-la a terme. Pel que fa a aquest darrer punt no parlem només de subvencions. És més, creiem que els recursos més importants a mobilitzar són els socials i en aquest sentit una de les funcions més importants que fem és posar en contacte iniciatives i persones de diferents pobles.

Aquests recursos també poden ser útils per aquelles **persones que generen vincles al baix Solsonès i rodalies per primera vegada**, sigui per viure-hi definitivament o no, i que cerquen espais socials on implicar-se i recursos per conèixer el territori.

El servei de suport s'ofereix tant a distància com presencialment des del Santuari del Miracle, al nou local compartit amb Territori de Masies, ubicat a l'antiga botiga.

actua@larada.coop
672 49 12 23
Santuari del Miracle-
Divendres de 10 a 14.00

Al mes de març es va establir un conveni amb el Santuari del Miracle per tenir un espai de treball i atenció al públic conjunt amb Territori de Masies Coop i l'ACTUA. El nou espai es troba ubicat a l'antiga botiga del Miracle.

3) Coordinació amb iniciatives.

Un dels objectius fonamentals de l'ACTUA és identificar iniciatives del territori per coordinar-s'hi, i en la mesura del possible, participar-hi. Ens referim tant a iniciatives de promoció sostenible del territori com a iniciatives de l'àmbit de la Catalunya Central o català que comparteixin àmbits de treball.

Algunes entitats amb qui hem compartit espais aquests anys 2019 i 2020 són l'ARCA, el Consorci de Desenvolupament de la Catalunya Central (grup LEADER), l'Agència de Desenvolupament Solcar, i l'Escola Agrària del Solsonès.

Des de l'ACTUA es forma part i es participa en diferents iniciatives:

- **Territori de Masies Coop**
territoridemasies.cat

- **Coop57** - coop57.coop

- **Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya** - cooperativest treball.coop

- **Ateneu Cooperatiu de la Catalunya Central** - coopcatcentral.cat

- **Xarxa per la Sobirania Alimentària de la Catalunya Central**. - xasacc.cat

- **Grup Margot**. Espai de debat sobre la gestió del sòl no urbanitzable.

- **Projecte "El Patrimoni, eina educativa al servei del desenvolupament Territorial"** (2020- 2021).

ACTUA al dia

Gestió i avaluació oberta i conjunta

El projecte ACTUA no pot ser un projecte tancat. Cal garantir una obertura i avaluació conjunta que permeti adaptar el seu treball a allò que passa als pobles i allò que creu més útil el seu veïnat.

Per a fer-ho, les línies de treball s'organitzen en el que anomenem grups d'interès, i anualment s'organitza un **plenari** obert a tota persona interessada, amb vincles amb els pobles pels qui treballem.

Els **grups d'interès** són grups informals formats per entitats i persones interessades amb qui volem valorar de forma més intensa el sentit de la nostra feina, fer-ne propostes de millora i propostes de noves accions.

En el plenari anual es revisen les activitats dutes a terme al llarg de l'any, s'avaluen i s'acorden els eixos de treball de l'any en curs i, si s'escau, el pla de treball genèric per un període de quatre anys.

Paral·lelament, semestralment s'edita la **revista ACTUA**, en la que s'explica les principals activitats i feines fetes cada mig any, i s'aporten alguns resultats, reflexions i recursos que creiem que poden ser d'interès per l'objectiu del projecte: el foment de l'organització col·lectiva per la millora de la vida als petits pobles del baix Solsonès i rodalies.

El passat mes de febrer es va celebrar el plenari anual de l'ACTUA. A la trobada, que va celebrar en línia, hi varen participar una vintena d'entitats i persones. S'hi van presentar les principals activitats fetes l'any 2020, marcat per l'emergència social i sanitària i els reptes de l'adaptació del pla de treball de l'ACTUA a la realitat pandèmica.

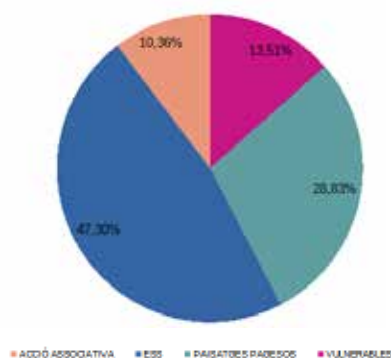
L'acta de la trobada, així com el material de suport, es va fer arribar als diferents participants i es pot consultar al nostre web.

La feina de l'ACTUA és el resultat del treball d'un equip format per 6 persones l'any 2020, que en conjunt equival a la feina d'1,25 persones a jornada completa durant tot l'any.

La feina feta durant l'any 2020 es pot consultar a la primera revista de l'ACTUA, disponible al web del projecte, i a la taula X.

En tot l'any 2020 van participar en les activitats i serveis de l'ACTUA un total de 222 persones. Gairebé la meitat van participar en activitats o serveis relacionats amb l'àmbit de l'Economia Social i Solidària (ESS), prop d'un 28,8% en l'àmbit de treball de Paisatges pagesos, un 13,5% a l'àmbit de col·lectius vulnerables, i finalment un 10,38% a l'àmbit de l'acció associativa.

PARTICIPANTS ACTUA 2020

Principals activitats de l'ACTUA - Any 2020

PAISATGES PAGESOS	ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA	ACCIÓ ASSOCIATIVA	COL·LECTIUS VULNERABLES
Arxiu de memòria del paisatge i cartografia històrica	Campanya "Ara més que mai"	Actualització Guia d'Entitats	Enfila't 2020
Fons fotogràfic	Coop de Sol- Territori de Masies	Dossiers formatius	Recull de mirades de canalla (tallers amb IES)
Mapeig elements simbòlics del paisatge, tallers virtuals	Acompanyament organització per a la gestió comunitària d'una caldera de biomassa (Prades)	Calendari compartit	Recull de vivències de persones grans (entrevistes)
Taller de poda de restauració	Programa "consum i contractació pública responsable"	Trobada d'associacions	
Participació a jornades i debats	Assessorament-acompanyament	Assessorament-acompanyament	
Elaboració material divulgatiu			
* PAISATGES PAGESOS. Diferents mirades al paisatge pagès. - * -PAISATGES PAGESOS. Memòria i paisatge al baix Solsonès. Evolució del paisatge al llarg del segle XX. - * El paisatge com a bé col·lectiu (*: Properament)	Desplegable Iniciatives de l'ESS del Solsonès Desplegable consum i contractació pública responsable	2021: Guia d'entitats del Solsonès i rodalies	Revista Enfila't 2020

ACTUA al dia

Gestió i avaluació oberta i conjunta

Fonts de finançament de l'ACTUA, 2020

Departament de Treball, Afers Socials i Famílies	20.833,50 €
Institut Català de les Dones	6.900,00 €
Fons propis (inclou previsió Diputació de Lleida)	5.374,60 €
Ateneu Cooperatiu Catalunya Central	5.274,50 €
Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya	5.206,00 €
Institut d'Estudis Ilerdencs	1.200,53 €
Oficina de Suport a la Iniciativa Cultural	1.022,00 €
Ingressos tallers poda	482,00 €
Total Pressupost 2020	46.293,13

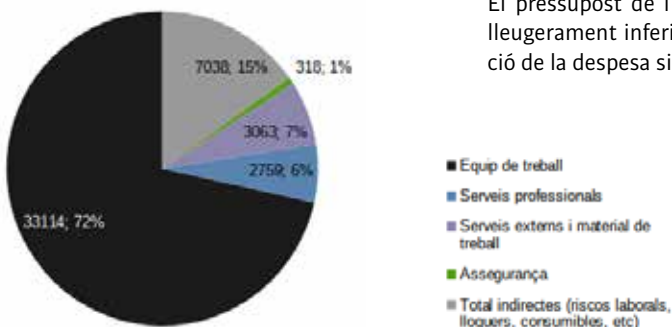
El pressupost de l'ACTUA pel 2020 ascendeix a 46.293,13 euros, els quals provenen de les següents fonts de finançament. El finançador principal és el programa de la COSPE del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. Pel què fa a la despesa, el 72 % es destina a l'equip de treball, el 15% són despeses indirectes, el 7% serveis externs, el 5% serveis professionals, i l'1% restant l'assegurança.

Fins al 2020 l'ACTUA es regia pel pla de treball aprovat en plenari del 2016, i que comprenia els anys 2016-2019, que per motius de la situació social i sanitària relacionada amb la Covid-19, es va allargar fins al 2020. A principis del 2021 es va celebrar el plenari anual de l'ACTUA, on, com cada any, es va revisar la feina feta l'any 2020 i, en aquesta ocasió, es va consensuar el **pla de treball per als anys 2021-2023**.

El pressupost de l'ACTUA per al 2021 és lleugerament inferior i amb una distribució de la despesa similar a la del 2020.

Al plenari anual hi van participar una vintena de persones i es van prioritzar diferents actuacions de cada eix per desenvolupar entre els anys 2021 i 2023. Les actuacions prioritzades es mostren a la pàgina següent.

Distribució de la despesa de l'ACTUA, 2020

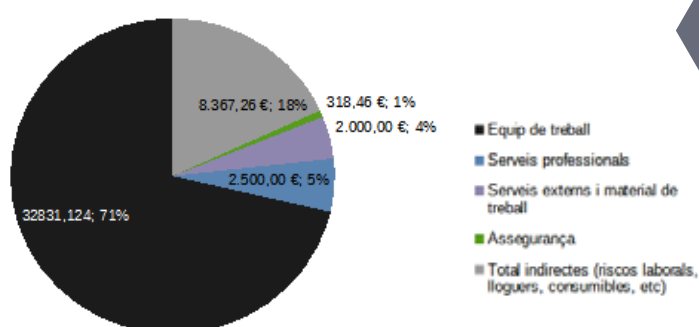

Pressupost ACTUA, 2021

INGRESSOS	2021
COSPE *	25.000,00 €
Ateneu Cooperatiu	5.249,24 €
ICD *	5.900,00 €
OSIC *	1.000,00 €
IEI *	1.500,00 €
FCTC	6.766,91 €
Fons propis (ingressos taller poda) *	600,70 €
Total	46.016,85 €

* previsió

Distribució de la despesa de l'ACTUA, 2021

Àmbits de treball del projecte ACTUA

Actuacions prioritzades per al període 2021-2023

PAISATGES PAGESOS – memòria popular, pagesies, debat territorial

- Recull de memòria popular
- Arxiu de memòria del paisatge (entrevistes, fotografies i mapes)
- Suport/edició de publicacions de memòria popular.
- Treballar en una carta pla col·lectiu de paisatge que posi en valor els impactes positius de pagesia conscient
- Suport i col·laboració amb el projecte Solsonès en un clic (revisió toponímica, georeferenciació de masies en col·laboració amb Bombers i altres, revisió i ampliació del servidor Solsonès en un Clic a través de tallers veïnals, incorporar cartografia d'impacte ecològic, etc.).
- Participar en l'edició d'un Premi anual de treballs de patrimoni
- Impulsar manifestos conjunts d'entitats (per ex per pressionar per actualitzar BCILS).
- Divulgació i acompanyament a la custòdia del territori (s'ha elaborat des del projecte Bassadòria de Territori de Masies i GNS l'any 2019).
- Taller de poda de restauració d'arbres fruiters antics
- Tallers d'anàlisi de qualitat d'aigua (exemple del Bages)
- Col·laborar amb la XCN per actuacions de millora d'espais naturals o de valor patrimonial. (destinació del 0,5% d'IBI – ampliable a taxa turística?).
- Accions de sensibilització i promoció de l'accés a l'habitatge rural
- Organitzar xerrades i debats territorials, i participar en actes del territori i de fora d'ell.

ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA– promoció, suport i acompanyament

- Donar a conèixer i promoure el teixit de l'ESS al territori (serveis de suport i acompanyament, foment de la intercooperació entre iniciatives, suport a l'impuls de noves iniciatives, etc.)
- Donar a conèixer i promoure l'Economia Social i Solidària com a pràctiques i organitzacions bàsiques per a la sostenibilitat dels pobles.
- Visibilitzar el teixit de l'ESS del territori a espais d'àmbit català (per ex Pam a Pam, Federacions, etc.)
- Promoció i acompanyament al projecte «Coop de Sol – Territori de Masies» per a la compra col·lectiva de plaques solars i foment de la transició i sobirania energètica.
- Explorar i acompanyar possibilitats de l'ESS per a la transició energètica
- Sessions de consum i contractació pública responsable dirigida a les administracions i entitats del territori.
- Treball conjunt amb l'administració i el teixit de l'ESS per a promoure serveis de proximitat a les persones grans (organització d'una sessió d'intercanvi d'experiències d'àmbit català, suport en el disseny i impuls de projectes)
- Potenciar l'ús d'equipaments compartits (en col·laboració amb ARCA, Territori de Masies Coop, i altres)

ACCIÓ ASSOCIATIVA . Solsonès Viu– promoció, formació i acció conjunta

- Actualitzar la Guia d'Entitats del Solsonès i rodalies.
- Editar dossiers formatius de temes d'interès per a l'acció associativa.
- Trobada anual d'associacions.
- Servei d'assessorament i suport a associacions (gestió, impuls de projectes, disseny i comunicació).
- Llista de distribució encarada a recursos de finançament (subvencions).
- Creació d'un banc de recursos compartits amb fiança prèvia.
- Creació d'un llistat compartit de professionals que ofereixen serveis al teixit associatiu (poden incloure les mateixes associacions)
- Crear grup de comunicació entre les diferents associacions (Whatsapp, Telegram o correu electrònic de comú).
- Potenciar la coordinació de l'acció de govern local amb el teixit associatiu.
- Assessorament-recursos sobre com recuperar el patrimoni d'interès popular de propietat privada.
- Promoure una agenda compartida d'actes.
- Oferta de tallers de suport a l'acció associativa.
- Campanya per una nova cultura associativa: sobre la diversitat d'implicació i compromís del projecte associatiu.

COL-LECTIUS VULNERABLES – Dones, gent gran i joves

- Projecte Enfila't i xerrades de sensibilització LGTBI i discursos de xenofòbia.
- Organització de tallers barres liles.
- Enfortir el recull de mirades i reflexions de la canalla.
- Foment d'aliances públic-comunitàries (de l'ESS) per a millorar la prestació de serveis a persones grans als pobles més petits (vegeu àmbit ESS).
- Suport i col·laboració amb l'administració (SIAD, serveis socials).

Entrevistes d'història de vida

Cartell del taller de poda 2021

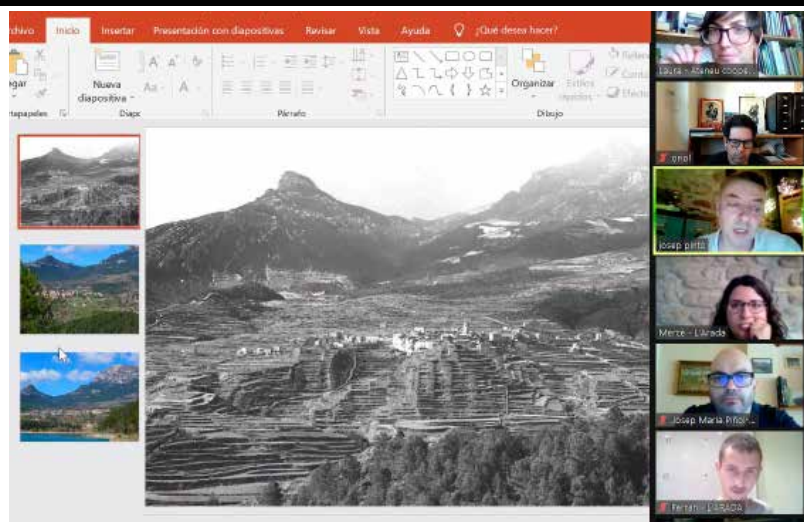

Curs Ausosuficiència energètica al món rural

Sessió Ruta de l'ESS al Solsonès

ACTUA
FEM COSES AL BAIX SOLSONÈS I RODALIES

Jornada Habitatge al Món rural

Taller de poda 2021

Taller de poda 2021

Curs Ausosuficiència energètica al món rural

Instal·lació fotovoltaica Coop de Sol

MÓN PAGÈS

TERRA COOPERATIVA

— Una mirada comparativa dels diferents ecosistemes agroecològics locals del món rural català —

JORNADES

L'ACCÉS A L'HABITATGE AL MÓN RURAL

(SOLSONÈS - BERGÜEDÀ)

15 I 17 DE JUNY | 19H | ONLINE

DIMARTS 15/06
MÓN RURAL I HABITATGE: Reptes i potencialitats
 Context, dinàmica sociodemogràfica i dret a l'habitatge al món rural.
Àngel Ferrer (Solsonès) i Fèlix de la Torre (Berguedà)

LIMITACIONS O MARC LEGAL DE L'HABITATGE AL MÓN RURAL.
 Oriol Rovida (Solsonès) - Begoña i Oriol Pinyol (Berguedà) - Àfrica Vázquez (Solsonès) - Sara Puigori (Berguedà), Servei d'Assessorament Cooperatiu i Social

Competència entre segones residències i habitatge principal.
Anna Pineda (Ca l'Est de Llobt), Mònica Masanès (Solsonès)

DIJOUS 17/06
ESTRATÈGIES PER PROMOURE L'ACCÉS A L'HABITATGE AL MÓN RURAL
 Experiències pilot del programa de promoció de l'habitatge al món rural.
Antoni Ferrer (Solsonès), Mònica Masanès (Berguedà)

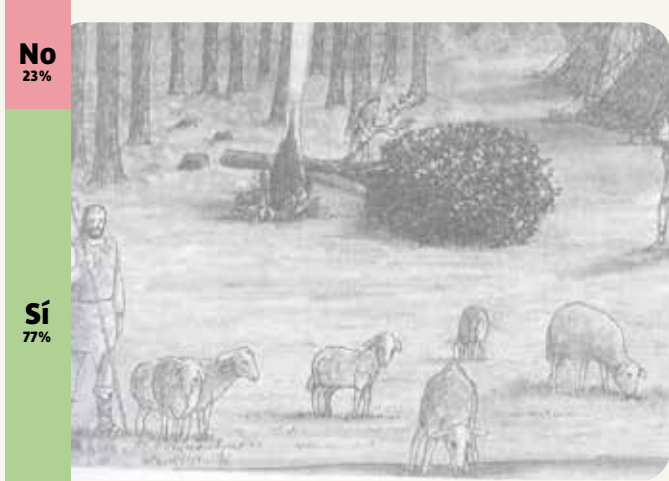
La masoveria i el cooperativisme d'habitatge en cessió d'ús. David Bonaventura (Solsonès)

Cooperativisme en cessió d'ús i accés a finançament. Isabel Pineda (Solsonès)

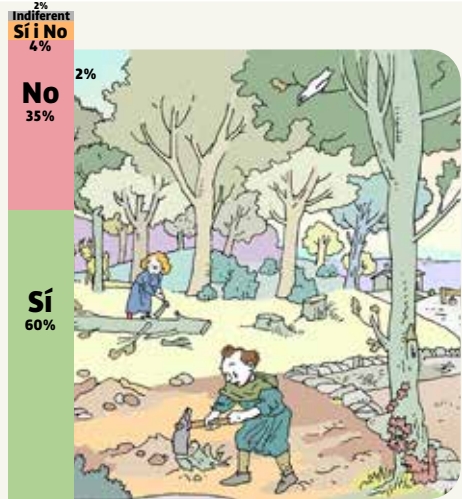
Experiències al Solsonès i al Berguedà. Coordina les Jornades (Berguedà), El Món Rural (Solsonès)

INSCRIPCIONS: serveis.coop@ccocentral.cat
 CONTACTE: tasca.ajba@gmail.com | 913 054 437

IMATGE 1- PREHISTÒRIA - Seqüència neolítica fent una rompuda al bosc.
Font: Breu Història Forestal de Catalunya (Martí Boada, 1994)

IMATGE 2- EDAT MITJANA - Il·lustració de Lauda de Castellet, de com s'està fent una boïga.
Font: El gaig al bosc. Memòria il·lustrada dels boscos del Territori de Masies (L'Arada, 2017)

IMATGE 3- PRINCIPI SEGLE XX - Fotografia antiga d'una masia de sant Mateu de Bages, 1912.
Font: Arxiu Centre Excursionista de Catalunya

IMATGE 4- Incendi forestal al Solsonès, 1998.
Font: L'Arada Creativitat Social

IMATGE 5- Paisatge agroforestal de Navàs.
Font: Ajuntament de Navàs

IMATGE 6- Treballant en una boïga al Solsonès.
Font: L'Arada Creativitat Social

IMATGE 7- Resultats d'una boïga al Solsonès.
Font: L'Arada Creativitat Social

IMATGE 8- Grup d'excursionistes gaudint de la natura.
Font: Ajuntament de Navàs

ACTUA

Mirades

A l'apartat de "Mirades" volem compartir diferents mirades i reflexions de persones i entitats del baix Solsonès i rodalies. En aquesta ocasió dediquem l'apartat a les "Mirades als paisatges pagesos"

Mirades als paisatges pagesos

T'AGRADA EL QUÈ HI VEUS?

338 respostes-
2019-2020

I tu,
què hi veus
a la imatge?

Abans de passar pàgina,
escriu-ho a un paper

El paisatge, i en especial el paisatge pagès, és allò que la geologia i l'ecologia, i en definitiva els recursos naturals, proposen, i que la societat disposa, a través del treball, la cultura, i l'activitat quotidiana.

El paisatge típic del baix Solsonès i rodalies és l'agroforestal, aquell que es presenta com a mosaic de camps i bosc. No és ni percebut de la mateixa forma per tothom ni ha estat el mateix al llarg de les darreres dècades.

És evidentment i àmpliament sabut, i per sort cada dia més acceptat, que el paisatge no és una vitrina estàtica, ni només valorada per la seva estètica. Ni tampoc la seva valoració estètica es limita a l'"oda al color verd", al que alguns anomenen "clorofilla". De fet, davant d'un paisatge forestal verd i tupit, podem trobar persones que el valoren i l'aprecien de formes ben diferents: aquelles que els agrada molt i que el vinculen amb una situació de puresa de la natura, i aquelles que darrere el gruix dels boscos hi veuen, per exemple, un elevat risc d'incendi.

Reconèixer aquestes diferents mirades no sempre és fàcil. I obviar-les sovint acaba o en conflictes entre usuaris (per exemple, visitants i pageses) i en el distanciament entre les mirades més oposades i maneres de veure i viure el paisatge. De ser així, els impactes negatius són evidents perquè es reforça una visió oposada i confrontada de la realitat (ambdós extrems se senten exclosos i atacats), la comprensió de la realitat és més pobre i parcial, i la capacitat de millorar-la molt menor.

Avui dia, les paraules món rural i pagesia cada dia són més utilitzades. Els pobles pagesos, i també els del baix Solsonès i

rodalies, cada vegada parlen més d'ells. Un parell de dècades enrere, i en concret a partir de l'estiu del 1998, la sensació era totalment a l'inrevés: amb els incendis del 1998 emergeix un discurs reivindicatiu molt fort que vincular el risc més gran d'incendis forestals tant a l'abandonament, com a la marginació i exclusió de l'agenda social i política dels pobles rurals.

Des de l'ACTUA fa temps que treballem a fer evident les diferents mirades als paisatges pagesos. Entre mitjans del 2019 i del 2020 es va demanar a persones d'arreu de Catalunya, i en especial de la Catalunya Central, què veien i si els agradaven o no 9 imatges que els presentàvem. En total hi han participat 338 persones. El recull de percepcions es va fer a través d'enquestes en línia i també es va incorporar la mirada dels més petits, a través de dinàmiques presencials. Es mostraven 8 imatges diferents i se'ls demanava si la imatge agradava, i que diguessin les tres primeres paraules que els vinguessin al cap. A continuació us en presentem els resultats.

**Si la imatge
AGRADA**

IMATGE 1- PREHISTÒRIA - Seqüència neolítica fent una rompada al bosc. Font: Breu Història Forestal de Catalunya (Martí Boada, 1994)

**Si la imatge
NO AGRADA**

**Si la imatge
AGRADA**

IMATGE 2- EDAT MITJANA - Il·lustració de com s'està fent una boïga. Font: El gaig al bosc. Memòria il·lustrada dels boscos del Territori de Masies (L'Arada, 2017)

**Si la imatge
NO AGRADA**

IMATGE 3- PRINCIPI SEGLE XX - Fotografia antiga d'una masia de sant Mateu de Bages, 1912. Font: Arxiu Centre Excursionista de Catalunya

IMATGE 4- Incendi forestal al Solsonès, 1998. Font: L'Arada Creativitat Social

IMATGE 5- Paisatge agroforestal de Navàs. Font: Ajuntament de Navàs

IMATGE 6- Treballant en una boïga al Solsonès. Font: L'Arada Creativitat Social

IMATGE 7- Resultats d'una boïga al Solsonès. Font: L'Arada Creativitat Social

IMATGE 8- Grup d'excursionistes gaudint de la natura. Font: Ajuntament de Navàs

ACTUA

Mirades

Mirades als paisatges pagesos

QUINES SÓN LES TRES PRIMERS PARAULES QUE ET VENEN AL CAP?

A grans trets els resultats mostren que en general agraden més aquelles imatges que no mostren una activitat pagesa (imatge 5 i imatge 8), especialment aquelles imatges fotogràfiques i no il·lustrades. Podríem dir, per tant, que aquestes imatges són les menys controvertides on, a grans trets, la valoració de les diferents mirades poden coincidir.

Que les imatges presenten uns resultats similars entre el percentatge que sí que agrada la imatge i el que no, voldrà dir que es tracta d'imatges que generen controvèrsia i que probablement amaguen valoracions que diferencien mirades. Per exemple, si una imatge mostra un bosc espès i tupit, i suposem que hi ha dues mirades evidents: la què li agrada perquè veu molt verd i bosc, molta natura, i la que hi veu perill i risc d'incendi, o pèrdua de diversitat i qualitat dels boscos justament degut al seu estat atapeït. Si aquestes dues mirades són igualment de freqüents entre el grup de participants, el percentatge que sí que els agrada la imatge haurà de ser similar al que no els agrada.

Els resultats diuen que justament l'anterior és el que passa especialment amb les imatges 6 i 7, que mostren la pràctica d'una boïga o rompuda forestal, i el seu resultat. Passa una cosa similar amb la imatge 3, que mostra un paisatge de principis de segle XX, amb les Feixes de Coaner a primer pla i, al fons, un bosc pelat a causa de la tala del bosc.

Les imatges més controvertides són aquelles que mostren algun element que les vincula amb el treball forestal.

Possiblement, les diferents mirades al paisatge pagès es diferencien a partir del seu posicionament i valoració respecte als treballs forestals. Els resultats anteriors confirmen que la valoració del treball pagès, i especialment dels treballs forestals, són claus per explicar diferents mirades. Aquest resultat no és excessivament original i certament pot afirmar diversos, sinó conflictes, demandes oposades al territori.

I ara, què hi veus?

Abans de passar pàgina,
escriu-ho a un paper

ACTUA

Mirades

Mirades als paisatges pagesos

Possiblement, les diferents mirades al paisatge pagès es diferencien a partir del seu posicionament i valoració respecte als treballs forestals.

En l'anàlisi dels resultats, l'estudi analitza la valoració de les imatges en funció de diversos factors com el gènere, l'edat, la professió, el lloc de viure i de naixement, i si l'entorn d'aquest ha viscut un gran incendi forestal a menys de 15 quilòmetres en els darreres trenta anys. En creuar els resultats amb aquestes variables s'observa que en general la variable que més influència en les valoracions és el viure en un lloc que ha patit incendis forestals, seguit per si la professió està vinculada al medi rural (inclòs pagesia). Així doncs, haver viscut un incendi forestal, treballar directament a l'entorn rural, afavoreixen una mirada al paisatge pagès més dinàmica, que inclou i valora positivament l'acció del treball pagès, i en concret dels treballs forestals sostenibles.

El fet d'haver viscut un incendi forestal, treballar directament a l'entorn rural, afavoreixen una mirada al paisatge pagès més dinàmica, que inclou i valora positivament l'acció del treball pagès, i en concret dels treballs forestals sostenibles.

Una de les altres preguntes que es feia a les participants era que diguessin les tres primeres paraules que els vinguessin al cap. Les paraules més utilitzades en conjunt constaten la importància de la percepció del risc d'incendis, de la muntanya com a símbol i de l'existència de diferents percepcions de l'acció de tala. Si analit-

zem el conjunt de paraules independentment de si agrada o no la imatge, veiem que les paraules més usades són boscos, arbres, camps, muntanyes i incendi. És lògic que les quatre primeres paraules figurin entre les més fetes servir, perquè descriuen ben bé elements que es mostren en moltes de les imatges. Així i tot, això no passa amb la paraula incendiquina, malgrat només presentar-se en una de les 8 imatges (la 4, i parcialment a la 1, on hi ha una foguera), és una de les paraules més emprades. Aquest resultat confirma el protagonisme dels incendis forestals en la construcció de les diferents mirades del paisatge pagès (el com es perceben, es viu i es percep el risc d'incendis, i com es vincula aquest amb les característiques del paisatge forestal).

Analitzar les paraules més utilitzades segons si agrada o no la imatge ens pot ajudar a entendre la valoració que es fa d'una imatge, i, per tant, ajudar-nos a desxifrar quins són els elements que motiven una mirada o l'altra. "Bosc", "arbre", "camp" (o cultiu), són paraules que figuren entre les més fetes servir tant en una com en altra resposta. De les paraules més usades en les valoracions positives se'n poden concloure aquells elements o serveis del paisatge pagès en conjunt més valorats.

La llista de paraules més freqüents en les valoracions positives és encapçalada per bosc, camp i arbre. Bosc encapçala també a la llista de valoracions més negatives, i malgrat tenir un caràcter merament descriptiu, s'observa una correlació entre l'ús valoracions vinculades a perspectives més conservacionistes i de relacions allunyades amb la vida a pagès, amb un ús més important de la paraula "arbre" en detriment de la paraula bosc. Es veu una valoració rellevant dels serveis del paisatge en relació amb l'oci (caminades i excursionisme), al treball i a la valoració positiva de la pagesia en general.

A dalt, núvol de paraules de les paraules més utilitzades entre les imatges que NO agraden. A sota, el mateix per a les imatges que SÍ que agraden.

ACTUA

Mirades

Mirades als paisatges pagesos

En aquelles mirades més vinculades a una concepció estàtica i d'aparador del paisatge rural, i desvinculades de la vida diària a pobles petits i pagesos, s'observa un predomini de la paraula "arbre" en detriment de la paraula "bosc". Succeeix el contrari en aquelles mirades que s'originen des de la vida quotidiana o el treball professional vinculat al món rural.

En aquelles mirades més vinculades a una concepció estàtica i d'aparador del paisatge rural, i desvinculades de la vida diària a pobles petits i pagesos, s'observa un predomini de la paraula "arbre" en detriment de la paraula "bosc". Succeeix el contrari en aquelles mirades que s'originen des de la vida quotidiana o el treball professional vinculat al món rural.

Passa el mateix amb l'ús de la paraula "desforestació" i l'ús negatiu de la pa-

raula "tala". El que és ús exclusiu de les valoracions negatives i sol ser utilitzada per grups de persones de perfil similar als qui utilitzen més la paraula arbre que bosc. La paraula "tala" es fa servir tant en les valoracions negatives com positives, però predominantment negatives. El perfil de les persones que usen la paraula tala, desforestació o rompuda és diferent. Els perfils tala i desforestació tendeixen a valorar més negativament el conjunt de les imatges, sent molt més acusat en el perfil desforestació i que, a diferència del perfil tala, també tendeix a valorar més negativament la imatge d'un paisatge agroforestal actual (imatge 5). Per contra, el grup que fa ús de la paraula rompuda o boïga tendeix a valorar-les, en conjunt, més positivament.

L'estudi posa de manifest que existeix una relació entre les valoracions negatives del paisatge pagès (o agroforestal) i la distància amb la vida o treball al paisatge pagès, és a dir, del seu coneixement a través de l'experiència. Així, a major distància, major predisposició a valorar-lo negativament i a exaltar símbols o valors

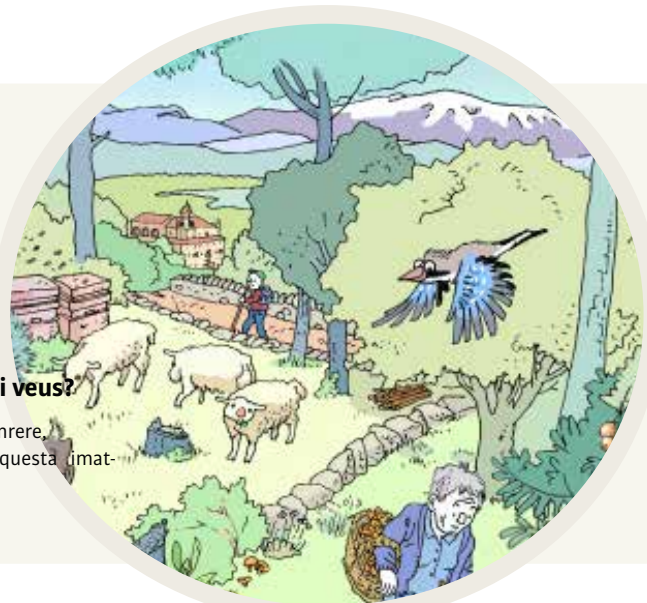
propis d'una valoració estàtica del paisatge i sense intervenció humana (per ex., muntanya, natura o animals). Els resultats mostren també que a més distància amb el paisatge, major ús de la paraula «arbre». Això posaria de manifest la paradoxa de què una mirada "llunyana" té una visió més focalitzada en elements concrets del paisatge (per exemple arbre, i en certa manera també muntanya). Tot plegat posa de manifest la importància de reconèixer el paper de l'experiència en l'aprenentatge i la comprensió de la realitat, que afavoreix una visió més complexa i que abasta més aspectes de la realitat, i que els arbres li deixen veure el bosc.

Existeix una relació entre les valoracions negatives del paisatge pagès (o agroforestal) i la distància amb la vida o treball al paisatge pagès, és a dir, del seu coneixement a través de l'experiència.

**Que els arbres
ens deixin
veure el
bosc ■**

I ara, què hi veus?

Dues pàgines enrere, t'imaginaves aquesta imatge?

“FEM COSES. A AQUELLS
QUE NO FAN MAI RES NO ELS
TINGUEM EN COMPTE, SI NO
ÉS PER DI’LS-HI AIXÒ: «FEU
COSES O CALLEU. NO SIGUEU
EL FEMER QUE DESTORBA
EL VIANANT». I SI VOLEN
PARLAR, NO ELS ADMETEM
DISPUTA. FEM COSES.”

Joan Salvat-Papasseit

ACTUA

Som Memòria Popular

Encetem un nou apartat de la revista ACTUA dedicat a la Memòria Popular. Des d'aquest apartat volem compartir elements de la memòria popular que recollim de l'ACTUA. En aquesta ocasió el dediquem a la memòria popular de les boïgues o rompudes.

Sobre boïgues, boïcs i el coure la terra

Fer boïgues és una pràctica històrica, que es remet a la Prehistòria, a través de la qual s'arrenca bosc per a fer-hi camp. Temps enrere el cultiu d'aquests camps podia ser temporal, però avui dia acostuma a ser permanent. Al llarg del segle XX els motius també han canviat. Fins que no aflora la pressió per a gestionar les dejeccions ramaderes, el motiu principal de la boïga era augmentar la zona de conreu, ja fos perquè es buscava un increment de la producció, o per compensar feixes que eren de mal treballar i havien quedat abandonades. Aquest darrer punt passava especialment a partir dels anys cinquanta, quan l'agricultura es mecanitza, i s'intensifica a mesura que la Revolució Verda i la intensificació de l'agricultura demanda cada vegada més producció per a mantenir certa renda agrària.

Boïgues, boïcs i sequeres són pràctiques agermanades. Antigament, les boïgues es feien a mà, i a l'hivern. L'Emili Segués, de Pinós, ens explica al detall com el seu pare feia boïgues a Ardèvol:

“El pare passava a raure la fullaraca amb una aixada, i lo que era ginebres, boixos o pins petits ja els arrencava llavorens amb un cop de magall, i els anava gicant entre els pins grossos. Quan estava tot net de lo petit, anàvem a arrencar amb un magall els pins grossos: els obries per davant, treies la terra baixantbastant fondo, i tallaves arrels tot volt. Llavons passàvem a pelar els pins més grossos per fusta i els tallàvem la soca amb aquells xerracs d'anar fent. Llavons tréiem els pins amb l'animal, i els més petits els espalastregàvem perquè tre-

Fent boïcs al Solsonès, Olius, principis de s. XX. Font: Arxiu Fundació Pública Institut d'Estudis Ilerdencs de la Diputació de Lleida

guessin la reina, i els duiem a casa i els cremàvem al foc. Llavons s'apilaven les rames i els pins més prims, i amb una vuitena agafava el que havia la fullaraca que havia rasarragut i la posava sobre la pila, i ho anava apilant a rencs, a una distància no molt ampla d'una a l'altra. Feia rencs de cap a cap de la mida de la boïga. Quan estava tot apilat ho colgàvem tot de terra, de gleva, amb una aixada d'aquelles de ferro gruixudes, i ho colgàvem. Gicàvem un forat a davant, per poder fotre-hi foc allà al maig. Colgat de terra ja li era el què li dèiem sequera, ja no era pila (la pila era mentre apilaves la llenya i la brossa). Allavors encenies

les sequeres amb un ramell de pi, i quan s'havien cremat del tot, agafava la vuitena i s'esampava. De la llenya més grossa sortia carbonet, i m'ho feia arrojegar per mi, que era una canalla, i l'ensacàvem, i la portàvem a Solsona per fer nar el forn d'escaufar les ferradures. Quan havíem escampat totes les sequeres ho sembràvem, però era molt de mal sembrar, perquè hi havia moltes arrels. Ho sembraves a mà i ho colgaves amb una arreu d'esclop, i era de molt mal dominar”

Emili Segués, 1937. Pinós.

ACTUA

Som Memòria Popular

Sobre boïgues, boïcs i el coure la terra

“Abans es feien boïgues a llocs molt pendents, que s’han deixat perdre perquè amb la maquinària no s’hi entra. Les boïgues totes es feien igual, quan anaves a arrencar la boïga en aquell tros es feia de tot, alzines, pins,... I uns quants homes. Ho havies de tallar tot a pic i pala. El més difícil eren les soques que les havies d’anar voltant fins a treure l’arrel. Hi havia molta feina amb les boïgues, molts jornals”.

👤 Miquel Oliva, 1936. Ardèvol.

Anys enrere les boïgues eren temporals, duraven només uns cinc o sis anys, fins que s’esgotava la terra i es deixava a emmar de nou i a convertir-se en bosc. Per a facilitar-ho era costum que en fer-se una boïga s’hi deixés algun pi llavorer que s’encarregués de facilitar la regeneració. L’any 1934 Josep Faus recull aquest costum, que la ubica només a algunes zones com el Solsonès.

“Les boïgues han estat sempre molt estimades. Són terres de molta producció i bona. Els fruits de les boïgues són de superior qualitat: molt sol·licitats i ben pagats. A les terres que han estat boscos de pins, roures o alzines, cas general en algunes comarques com en la de Solsona, en fer-se la boïga, s’han de deixar els anomenats arbres de llavor, que són els que han de repoblar el bosc en acabar-se la boïga, regulant-se minuciosament pels costums locals el nombre d’arbres de llavor que s’han de deixar i la distància de l’un a l’altre en què han de deixar-se”.

👤 Josep Faus i Coromines, Dret especial de la Segarra (Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya, 1934).

“Hi havia un guarda forestal a Solsona que s’avisava quan es feia una boïga. Baixava a mirar-so i marcava quatre pins perquè es vegués que havia passat. Es quedaven a dinar i se n’anaven a caçar. Abans arrencàvem a mà, a magalls. Els boïcs es feia a terra que feia temps que es manava”

👤 Miquel Oliva, 1936. Ardèvol.

“Aquí a Bertrams van tenir una boïga que l’avi la va arrencar quan era jove. La van menar 8 anys i encara era viu que ja hi tallaven pals”.

👤 Miquel Ferrer, 1932. Castelltallat.

“A les boïgues el primer any hi semblaven molt blat, però hi podies fer el que volguessis”.

👤 Josep Vilaseca, 1927. Pinós.

Camp de Llobera amb piles que semblen boïcs, 1912. Font: Arxiu Centre Excursionista de Catalunya

¹. Terrades Saborit, Ignasi. “El Món Històric de les Masies”, Ed. Curial, 1984).

ACTUA

Som Memòria Popular

Sobre boïgues, boïcs i el coure la terra

Sovint els tractes entre amos i masovers permetien que el masover arrenqués algun tros de bosc i hi fes alguna boïga.

“Abans hi havia molts masovers, que van desaparèixer quan van arribar els tractors. Molts se’n van anar cap a les fàbriques. Els masovers feien boïgues per tenir una mica més de terra.”

👤 Miquel Oliva, 1936. Ardèvol.

“De boïgues jo n’havia fet. De la meva edat endarrerere ja hi havia uns tractes fets entre masovers i amos. perquè depèn de com es cultives no es podia fer. Si algú volia arrencar alguna boïga t’entenyies amb l’amo i arrencaves aquella boïga”.

👤 Miquel Ferrer, 1932. Castelltallat.

“Havia vist a fer boïgues. Feien sequeres, que colgaven la brossa i ho cremaven. El padrí aste n’havia fet alguna a l’hort”

👤 Maria Ribalta, 1929. Pinós.

“A l’hivern feies boïga al bosc. Si ho podies fer, l’any sobre podies segar un sac més. Al fer la boïga feies llenya per cremar a casa, o si aconseguies que algun de Torà et comprés una carretada de llenya, doncs li venies. Anaves al bosc buscaves un bocí que fos una mica pla. I s’arrencava el bosc. Es feia tot a cop de magalls. Si només eres un o dos treballaves t’hi podies passar tot l’hivern. No es mirava si el terra era rocallós. Si sortia rocs els treies. Si era terra més dolenta a l’hivern hi portaves un carro de fem i llauraves i ja es feia més bo”.

👤 Joan Vilà, 1934. Torà.

Les boïgues es feien principalment a l’hivern. El bosc, les soques, s’arrencaven a cop de magall. Era una feina pesada i això va fer que a partir dels anys quaranta aproximadament, la pràctica s’anés abandonant.

Amb los tractors i la falta de gent es van deixar de fer boïgues. Allà als 50 i els 60 va augmentar molt la indústria i l’agricultura va baixar molt. Ara es fa amb maquinària. S’ajunten camps, però no es fa boïga nova.

👤 Joan Vilà, 1934. Torà.

Un cop arrencat el bosc, el tros obert cada any rebia un nom diferents i s’hi cultivava una cosa diferent. El primer any el camp s’anomenava **“boïga”**. S’hi sembrava blat candial, xeixa, forments i tossella (Terrades, I, 1984 1). A vegades també s’hi plantava civada o ordi. Al segon any s’hi plantava sobretot trepadella o patates, blat de moro, guixes, faves, favons, mill o pedrerol. El segon any la boïga s’anomenava **“restoble”**. El tercer any el camp es llaurava i s’hi sembraven cereals diversos de gra **“grosser”** (ordi, civada o espelta). El quart any s’hi feien llegums o blat de moro. I el cinquè o sisè any s’hi tornava a plantar trepadella o espelta. A partir del cinquè o sisè any el camp obert es deia **“boïgot”**. A partir del boïgot la terra s’havia de femar o abandonar. No seria fins al cap d’uns deu any que es podria tornar a obrir una nova boïga, o artigar.

“Boïga” i “Boïgot” són encara avui topònims d’indrets que recull l’Institut Cartogràfic de Catalunya i que desvetllen que en aquell indret s’hi havia fet una boïga.

“Les boïgues duraven per uns 6 anys, i les deixaven, perquè s’esgotaven amb pocs anys perquè no hi havia adobs. Tornava a ser bosc. Hi deixaven pins llavorers. Es va anar fent selecció dels pins més bonics. Els roures es van anar perdent”

👤 Ignasi Torras, 1932. Clariana de Cardener.

“L’altre blat que es feia era la pisana, que tenia l’aresta una mica negra, i a les boïgues s’hi feia d’això. L’any sobre hi féiem patates perquè no n’havies de donar res a l’amo, te les quedaves totes tu. El que era patates i lligums, tot pel masover. A partir només hi havie l’ordi, el blat, la civada, però lo demás ja no”

👤 Emili Segués, 1937. Ardèvol.

Del bosc arrencat se l’aprofitava tot. El què no anava per a fusta i pals, anava per sequeres, boïcs o carbonet. I també esclòps:

“El meu avi es dedicava a fer esclòps. Feia boïgues tot l’hivern, i amb els pins tendres d’un cert tamany eren aptes per fer esclòps. Els duia a vendre a Calaf, cada setmana. Hi anava amb mules.”

👤 Ignasi Torras, 1932. Clariana de Cardener.

“Fèiem sequeres, pilots de rama tapades amb terra, bohics. Encara que nosaltres més aviat feiem servir això pels horts perquè adobava la terra”.

👤 Pere Duocastella, 1932. Castelltallat.

Quan es feia una boïga de les restes de matolls, herba i branques se’n feien feixos que servien per adobar la terra: les **sequeres**. Generalment, es feia després de fer una boïga. Servia per cremar les restes vegetals de la boïga i adobar el camp acabat d’obrir. De vegades el resultat de les sequeres també s’utilitzava per a adobar l’hort.

ACTUA

Som Memòria Popular

Sobre boïgues, boïcs i el coure la terra

“Feiem un feix amb argelagues, fenàs, i altres herbes i mates. I hi calàvem foc”

👤 Ventura Vilaseca, 1931. Llobera.

“Agafaven totes les porqueries que havien als marges, ho lligaven ben apretat amb una pila, ho colgaven de terra i hi posaven foc. Era lo mateix que els boïgs. Es feia per abonar la terra. L'any sobre hi feien les patates. Allà on hi havia la pila, les patates el doble grosses. Era un abono molt bo! Era més saludable abans que no pas ara. El meu padrí n'havia fet, Mare de Déu!”

👤 Maria Sort, 1934. Llobera.

“Feiem sequeres. Feies un pilot de rames a terra, ho colgaves i hi posaves foc perquè la terra quedés cremada i deien que abonava.”

👤 Josep Vilaseca, 1927. Pinós.

Quan es “cremava” la terra per adobar es podia fer o una **sequera** (quan la terra que es cremava era nova, acabada de rompre), o un **boïc** (quan la terra era vella). Les sequeres eren més allargades i els boïcs rodons.

“Si era sequera el colgaves amb gleva, que fos terra i herba junta. La dixaves i quan feia temps que estava colgada feies un forat a la punta, hi posaves foc i ho dixaves estar. Allò anava cremant cremant i coia la terra que tenia a l'entorn. Si era boïg lo feig de llenya el colgaves amb terra que ja havia estat conreada. La sequera era amb terra que no havia estat mai conreada. Lo boïg era amb terra conreada que volies que fos una mica bona. la coia i escampaves la terra i la tornaves a sembrar”.

👤 Joan Vilà, 1934. Torà.

Tant les sequeres com els boïcs eren feixos de llenya, matolls i terra que es cremaven a l'estiu.

“Al mes d'agost a tot arreu veies fumeres a tot arreu veies fumeres que cremaven les sequeres i els boïgs. Era una manera d'abonar i matar les cuques i males herbes. Una sequera i un boïc casi era lo mateix. La sequera la feien quan arrencaven un tros de terra. Era lo mateix. De boïgs casi no n'havia vist, però de sequeres n'havia fet”.

👤 Ton Vila, 1927. Torà.

“Es feien boïcs i sequeres. Feien aquells feixos i els colgaven de terra, i a l'estiu ho encenien i cremava, i allò era com un abono, que cremava la terra. La majoria era amb sequeres”.

👤 Josep Cantó, 1927. Llobera.

Les sequeres se solien fer després d'arrencar un bosc. Eren rencs de brossa i llenya que es colgaven amb gleva. A diferència de les sequeres, els **boïcs** es feien en camps vells que es volien adobar, a llocs on es volia “arreglar la terra”.

“Al mes d'agost a tot arreu veies fumeres a tot arreu veies fumeres que cremaven les sequeres i els boïgs. Era una manera d'abonar i matar les cuques i males herbes. Una sequera i un boïg casi era lo mateix. La sequera la feien quan arrencaven un tros de terra. Era lo mateix. De boïgs casi no n'havia vist, però de sequeres n'havia fet.”

👤 Ton Vila, 1927. Torà.

“Jo tenia un rampillet de ferro fet esprés. Les vuitenes eren més per rampillar els boïcs. Feien unes piles de llenya, ho ficaven als trossos, amb els terrossos ho tapaven i allavors allò es cremava. Era més aviat rames i la brossa que hi ha pels boscos. Feien una pila llarga i hi deixaven un forat a la punta, i hi fotien foc. Ho feien a l'agost. Ara si fotessis foc a algun pestu et foten a la presó!”

👤 Ton Vila, 1927. Torà.

“Els boïcs es feien als camps per abonar, casi no me'n recordo. El que sí que recordo són les sequeres. Els boïgs eren rodons i les sequeres llargues. Es feien uns forats a terra i s'hi posaven rames i fenàs pels costats. Es tapava i hi fotien foc, un dia de bona sequera. Feia molta fumera. Llavors, amb unes vuitenes, que eren com uns rascles, ho escampaven, i deien que era bo”.

👤 Joan Rovira, 1938. Clariana de Cardener.

“Quan estaven esgotades les terres es feien boïcs. Quan es feia boïgues es feien sequeres. Es feien llargues, s'hi ficava foc per un cap i sortia per l'altre. Els boïgs eren diferents. Es feia un foc amb llenya, i amb unes vuitenes s'hi anava fent anar els terrossos fins que ho colgaven. S'aprofitava la mica de potassa que porta la cendra”.

👤 Ignasi Torras, 1932. Clariana de Cardener.

“Per arreglar la terra es feien boïcs i sequeres. A la seva finca el seu pare i el seu oncle cada any arrencaven un pegat de terra. Ho feien amb el magall. Anaven a raure els timons, romanins, tot lo que hi havia. Feien uns pilots i ho colgaven de terra i hi posaven foc. Es coia aquella terra i ho estenien, i era abono.(...). Anaven amb l'oncle a arrencar terra i feien boïgs i sequeres. El boïc era un sistema molt gros, i les sequeres eren muntets petits. Es feia a l'hivern.”

👤 Ramon Selva, 1941. Pinell de Solsonès, i Marina Rossells, Maria Rossells, 1941, Pinell de Solsonès.

ACTUA

Som Memòria Popular

Sobre boïgues, boïcs i el coure la terra.

“Si no s’arrencava terra, a la terra vella, s’hi feien boïcs. Uns feixets petits, curts, no gaire dobles, els lligaven i els duïen al camp on volien. Deien “Hem de coure una mica la terra”. Els ficaven a rengs com les sequeres o les piles, ho colgaven de terrossos i hi fotien foc i coïen una mica la terra. També netejaven el bosc, perquè tota la brossa s’anava aprofitant, la lligaven i la portaven al camp. Perdre el temps era allò. Semblava que adobaven algo el camp.”

 [Emili Segués, 1937. Pinós.](#)

Era una feina molt feixuga que, amb l’arribada dels fertilitzants, cada vegada era menys necessària per adobar els camps. A banda, després de la Guerra, als volts dels quaranta cinquanta, es va limitar el seu ús. Anys més tard, la força del cop de mall va ser substituïda per la de la maquinària pesant.

“La cosa va canviar amb els nitrats. Llavors hi havia amoniac i super 17 o super 18, i ho barrejaves i feia més grau. Al sembrar barrejaves l’amoniac i el guano i ho tiraves abans de sembrar. Ho duïa el Magí de Torà (...). Natures les últimes boïgues les vam fer cap al 52 o 53. Després no se’n van tornar a fer fins que van arribar les erugues i les pales. Els tractors eren petits. A Ardèvol hi havia el Lanz del Casacremat i un Ferguson del Pessarodona, que era molt petit. Ningú més en tenia. Allà el 62 o el 63 venia l’Aquer amb el tractor que tenia. Llavors va venir l’època dels Ebros. Tothom es comprava Ebros”.

 [Emili Segués, 1937. Pinós.](#)

FER UNA ARTIGA segons el Costumari del Bon Pagès

L’operació de fer una artiga consisteix en arrencar un tros de terra, si és possible fent gleves o, almenys, terrossos, cobrir després l’arbúcia i llenya del tros artigat, amb les gleves posades d’arrels enfora, i els terrossos formant petites piles, cremar-ho i escampar després la terra cremada per a sembrar-la. Si al tros artigat no hi ha prou arbúcia i llenya, es fan les piles només amb les gleves. Els experts

de les comarques on es fan artigues fan notar que seria un bon costum deixar de fer-ne, perquè és vist que amb la cremada de la terra pateixen els arbres que s’hi deixen. Que és bon costum conservar l’artiga només per a plantar castanyers o altres arbres, o vinya, i per a obtenir bon gra de sembra, perquè és vist que el gra que es cull d’artiga és molt més net per a sembrar que el que prové d’altra sembrada. Tracte de fer artiga en un bosc. - Quan es fa el tracte de fer artiga en un bosc, s’entén que el tracte dura cinc anys, menys quan es fa en terra errònia, que en dura quatre. L’artigaire té obligació de deixar en el tros de catorze a divuit pins per quartera, o sia una cinquantena per hectàrea, que s’iguin convenientment espaiats i triats entre els més tendrals i ben llucats; i en els marges i vores, totes les alzines i roures. Tota altra cosa que hi hagi en el tros artigat, ha d’arrencar-la, procurant respectar les arrels dels arbres que hi deixa, i cremar-ho tot a l’artiga, amb temps perquè es pugui sembrar la terra. S’entén que l’artigaire sembrarà la terra, dos anys de gra d’espiga, un any de patates i altres dos de gra d’espiga.

Mentre duri l’artiga, l’artigaire té obligació de fer els marges que hi convinguin, de conservar els que hi hagi, i de fer rases per a conduir les aigües en la direcció que indiqui el propietari.

 [Costumari català: usos i costums de bon pagès sobre boscos i arbredes \(1920\). Barcelona: Impremta Casa de Caritat](#)

L'entrevista

Casal Popular La Fura

Des de l'apartat de "L'entrevista" coneixerem més a fons projectes del territori. En aquesta ocasió coneixem al Casal Popular "La Fura", que enguany fa 15 anys.

Interior del Casal Popular La Fura en el seu desè aniversari, ara fa cinc anys. Font: Regió7

www.lafurasolsona.cat
[@lafurasolsona](https://twitter.com/lafurasolsona)

Enguany, el Casal Popular la Fura fa 15 anys. Ubicada a la plaça sant Pere de Solsona, ha esdevingut un projecte de referència al territori. Neix i treballa per la defensa de la cultura, del territori i dels drets socials, de la llengua.

Parlem amb Anna Pujol, membre actual de la Fura i del Grup de Gèneres del Solsonès, i Marc Barrera, membre actual i fundador.

• Què és la Fura, qui la forma?

La Fura és un casal popular, un espai autogestionat, independent, que vol ser un espai útil per al conjunt de lluites de la comarca i del país, així com per al teixit associatiu local. Des de la Fura volem pro-

moure el pensament crític, la cultura popular, plantejar alternatives al capitalisme i a les tendències que imperen en la societat actual, centrant-nos en l'acció local. La formem persones sòcies a títol individual que a voltes també conformen grups com ara el Grup de Gèneres, la Cugula, la Forja o La Falguera.

• D'on neix?

L'any 2006 un grup de persones compromeses provinents de diverses entitats de Solsona del moment vam començar a reunir-nos per trobar entre tots/es un local on fer les nostres activitats i així canalitzar les nostres inquietuds socials i nacionals, i a la vegada obrir aquest espai a la resta de gent de Solsona i comarca.

L'entrevista

• Quins són els objectius de la Fura?

Els nostres objectius són treballar per la vitalitat de la cultura, la defensa del territori, la defensa dels drets socials, de la llengua, el consum responsable, la sobirania alimentària... I contribuir així a l'alliberament nacional i social dels Països Catalans, avançant cap a una societat més lliure i justa.

• Com s'organitza i com es financia?

Ens organitzem a través de l'assemblea i comissions de treball concretes com ara el secretariat, la comissió de cultura, etc. D'aquí van sortint propostes d'actes, que es van fent. A més a més, dins la Fura hi ha altres col·lectius com el Grup de Gèneres, la Cugula o la Forja, que tenen la seva pròpia activitat. El finançament és autogestionat, basat en les quotes de

persones sòcies i els ingressos que es fan durant els actes, a través d'entrades o de la barra.

• Com us arreu i relacioneu amb el territori? I amb altres projectes dels Països catalans?

La Fura ha intentat ser una eina útil per al teixit associatiu de Solsona i la comarca, buscant col·laborar i posant la nostra infraestructura a disposició. Hem volgut ser també un punt de trobada d'inquietuds diverses i moltes iniciatives que s'han dut a terme a la comarca han tingut els seus inicis a la Fura.

En l'àmbit dels Països Catalans, formem part d'una xarxa de casals i ateneus populars estès arreu del país, que tenen una llarga tradició i un gran arrelament. Si bé ens centrem bastant en accions locals,

hem intentat ajudar a projectes similars d'altres pobles sempre que se'ns ha demanat.

• Què ha passat aquests 15 anys? Què destacaríeu a nivell de la Fura i a nivell de comarca?

Durant aquests 15 anys per la Fura hi han passat moltes coses, com ara les lluites contra l'especulació urbanística i de defensa del territori que s'han anat succeint; campanyes de temes diversos; la revista Riu Amunt, que feia gent vinculada a la Fura juntament amb gent de Sant Llorenç i de Cardona; l'impuls d'aquella primera Consulta sobre la independència del 2009, embrió de tot el moviment independentista dels darrers 10 anys; el naixement del Grup de Gèneres i l'articulació d'una cosa tan necessària com la lluita feminista a Solsona; la denúncia pública dels atacs de l'anterior bisbe cap a col·lectius de la comarca; els aplecs del Castellvell... I també la part més cultural i festiva, amb el FuraFolk, els concerts per l'autogestió que han sigut sempre un escenari disponible pels grups locals, els carnivals i d'altres actes.

• Al llarg d'aquests 15 anys heu participat i promogut diferents discursos crítics del territori. Quins reptes destacaríeu, quins creieu que hem superat i quins ens queden?

Nosaltres hem intentat canviar allò que no ens agradava, posant el granet de sorra que humilment podíem, i intentant-ho fer des d'una perspectiva crítica amb el capitalisme. Quan vam començar, Solsona era un lloc on una entitat com la nostra era una novetat, i durant aquests anys hem aconseguit difondre unes idees i un

Acte a la Fura sobre Economia Feminista, amb Maria Barcons, en el marc del projecte ACTUA. Tardor 2018. Foto: L'Arada

L'entrevista

pensament crític que han calat en una part de la gent, i a la vegada han permès que persones amb inquietuds i necessitats trobessin un espai on organitzar-se. No obstant és evident que, tot i que s'ha avançat, queda molta feina per fer, que les desigualtats s'estan agreujant, que arriben nous projectes que busquen especular amb el territori, que seguim vivint en una societat patriarcal, i que queda molt camí per recórrer.

• Com heu celebrat aquest quinzenà aniversari?

La veritat és que amb els confinaments i aforaments limitats no ha estat gens fàcil organitzar-ho. Vam decidir fer samarretes del quinzenà aniversari amb el Sindicat Popular de Venedors Ambulants (Top Manta Bcn). Abans, però, vam obrir un concurs per xarxes socials per trobar el logo, així fèiem bullir l'olla tot i la distància social. Amb l'arribada de la calor, vam començar a organitzar concerts a la plaça Sant Pere: Sergi Estella, Cao Laru i la Mestressa i el Cabrer. Ara tenim pendent plasmar el logo del quinzenà aniversari en un mural de Solsona i altres actes que se'ns puguin acudir d'aquí a finals d'any.

• Quin creieu que és el recorregut i potencialitat de l'acció associativa i popular a la comarca?

La potencialitat és molta, de fet a Solsona i a la comarca hi ha un fotimer d'associacions, molt diverses. Tot i això, és un lloc on costa tirar endavant segons quins projectes, però s'ha vist que quan quallen aconsegueixen molta força i ressò. Cal seguir cuidant i promovent aquest teixit, i buscar canalitzar les necessitats de la gent a través seu. En aquest aspecte la comarca va faltada de col·lectius que treballin per defensar els interessos de les classes populars, com podrien ser sindicats combatius, PAHs, etc, que permetin a les perso-

nes que pateixen pobresa i exclusió social organitzar-se i defensar els seus drets.

• Com us ha afectat la COVID-19 com a casal popular

Ens va fer aturar l'activitat, ja que bona part es basava en actes presencials i el nostre local és petit. No obstant, després de 15 anys hem aconseguit una base social prou sòlida que ens ha permès superar el cop i sobreviure.

• Com us agradaria que fos la Fura d'aquí a 15 anys? I el territori?

Ens agradaria que la Fura fos un projecte que seguís endavant, consolidat i amb força, que s'anés renovant amb noves fornedes de gent que vegin útil el projecte i s'hi impliquin, i que segueixi sent útil per a les necessitats del moment. Al territori, ens agradaria que la comarca seguís conservant la seva essència rural, amb una economia diversificada i arrelada al territori que doni sortides als joves per tal que no hagin de marxar a fora, i que els projectes especulatiu diversos que s'estan escampant per moltes comarques no ens trinxin el territori, on hi hagi un consum sostenible i local, etc. A la vegada, ens agradaria que el teixit associatiu segueixi creixent i permeti vehicular les necessitats del territori i la seva gent.

Cartell de l'aplec independentista, 2007.

Font: Arxiu la Fura

L'accés a l'habitatge al món rural

Des de la "Talaia" compartim experiències i debats que creiem interessants.

En aquesta ocasió compartim les principals idees que van sortir a les **Jornades "L'accés a l'habitatge al món rural"**, en especial al Berguedà i al Solsonès. Les jornades s'organitzen des de l'ACTUA, conjuntament amb el projecte Betula (Alt Berguedà) i l'Ateneu Cooperatiu de la Catalunya Central.

Entorns de Su, amb la masia de Santdiumenge al fons. 2013. Font: L'Arada

Les jornades sobre l'accés a l'habitatge al món rural es van celebrar de forma en línia els passats dies 15 i 17 de juny. L'objectiu era doble: per una banda, conèixer i fer visible els reptes i potencialitats de l'accés a l'habitatge al món rural, tant des del punt de vista urbanístic com socioeconòmic. Aquest era la finalitat de la primera sessió. Desgranats els reptes, la segona sessió es va enfocar a compartir eines i experiències, tant públiques com de l'Economia Social i Comunitària, que faciliten l'accés a l'habitatge.

Món rural i habitatge: reptes i potencialitats

A la primera sessió de les jornades hi van participar el geògraf Josep Maria Piñol, l'arquitecte Oriol Rosselló, membre del grup Margot, Josep Pintó, veí de la Vall de Lord, i Moisès Massanas, alcalde de Saldes.

Josep Maria Piñol, és llicenciat en Geografia i Història, i utilitza l'habitatge com a vector pel desenvolupament local: com poden les polítiques públiques fer de vincle entre demografia, paisatge, territori i món rural?

Catalunya ha sigut sempre un territori

demogràficament desigual: l'orografia del territori afavoreix la concentració d'activitat i població en les poques planes que té. Aquest factor, juntament amb les diferents èpoques històriques d'activitat econòmica, ha fet que l'activitat s'hagi anat concentrant de manera concèntrica al voltant de Barcelona. El ponent argumenta, doncs, que hi ha hagut zones de Catalunya que mai no han estat gaire poblades: ja no es partia d'una situació igual.

Actualment, el repte demogràfic al món rural és la tendència de creixement dels caps de comarca, mentre que els micropobles i pobles petits van envellint i desapareixent.

[!\[\]\(b792654f2cef9719eabeb6c5be00811e_img.jpg\) Josep Maria Piñol, geògraf.](#)

Actualment, el repte demogràfic al món rural és la tendència de creixement dels caps de comarca, mentre que els micropobles i pobles petits van envellint i desapareixent. Aquesta tendència ve donada la poca població que viu al món rural com a punt de partida i, a més a més, s'hi suma l'èxode cap a les ciutats. Com és que les famílies incentiven la canalla a marxar? És important, doncs, tenir en compte els factors socials implicats que, amb les causes materials, acaben de decantar la balança: els equipaments al món rural

no són prou, estem parlant de projectes vitals. Piñol també apunta que, generacionalment, tenim una menor estabilitat en la residència: siguin joves o persones grans, poca gent es queda al mateix habitatge per tota la vida. I és que "no hi ha major impediment per viure en un lloc que no veure-ho clar", diu Piñol.

Si ens centrem a les comarques del Berguedà i el Solsonès, podem dir que no han estat zones mai gaire poblades, tenen pocs nuclis intermedis i el petit creixement ve donat gràcies a les migracions i l'existència de padrons ficticis. Així doncs, remarca el ponent, tota variació es nota molt. És important veure com evoluciona la demografia amb nous factors com és la COVID-19 o l'estat d'infraestructures que comuniquen les comarques, com ara la carretera de Berga a Ripoll.

És clar, però, que el problema clau és l'assequibilitat de l'habitatge: hi ha micropobles sense oferta, on no hi ha voluntat de venda ni de lloguer. Això comporta una expulsió de joves autòctons per raó d'habitatge, més enllà de si hi ha oferta laboral o no. Si anem al moll de l'os, veiem que no hi ha polítiques públiques d'habitatge i menys en zones rurals: els municipis que no tinguin un POUM (Pla d'ordenació ur-

ACTUA Talaia

L'accés a l'habitatge al món rural

banística municipal) no tenen l'obligació de garantir una proporció d'habitatge social al seu planejament. Els recursos dels quals disposen els ajuntaments tampoc són gaire: ni econòmicament, ni de temps, ni de recursos humans.

Si anem al moll de l'os, veiem que no hi ha polítiques públiques d'habitatge i menys en zones rurals: els municipis que no tinguin un POUM (Pla d'ordenació urbanística municipal) no tenen l'obligació de garantir una proporció d'habitatge social al seu planejament.

👤 Josep Maria Piñol, geògraf.

Però per què és important parlar d'habitatge ara mateix? Piñol parla dels indicis de reacció social per regular el mercat de lloguer i garantir el dret a l'habitatge. Però és que també hi ha indicis de nova ruralitat: hi ha empadronaments que no són ficticis. L'interès pel medi rural és cada cop més divers, i les segones residències poden recuperar certa projecció com a residències compartides o fragmentades, que traspassin d'un ús de cap de setmana i festius a un ús més perllongat. El marc pandèmic ha generat que diversos factors s'entrecruïn: la preocupació pel des poblament, la urgència del repoblament, el teletreball i la necessitat de marxar de les ciutats.

És important, doncs, parlar d'habitatge al món rural tot posant totes les cartes sobre la taula: com gestionem l'envelliment? Com podem procurar que les segones residències tinguin un impacte positiu als pobles? L'habitatge ha de passar a ser el nucli de les polítiques i cal garantir la funcionalitat al territori: volem zones poblades però també actives.

JORNADAES
L'ACCÉS A L'HABITATGE
AL MÓN RURAL
[SOLSONÈS - BERGUEDA]
15 I 17 DE JUNY | 19H | ONLINE

DIMARTS 15/06
MÓN RURAL I HABITATGE: Reptes i potencialitats
Context, dinàmica sociodemogràfica i dret a l'habitatge al món rural. Josep Maria Piñol (Cahobra i Fundació SIRV)
Limitacions o marc legal de l'habitatge al món rural. Oriol Rosselló (Arquitecte - Bangolo i Grup Margot) i Àlex Vázquez (Arquitecte - Grup Margot i HORA, Xera Biceconstructors Cenniques Girómet)
Competència entre segones residències i habitatge principal. Josep Pintó (La Vall de Lord) i Moisès Massanes (Saldes)

DIJOUS 17/06
ESTRATÈGIES PER PROMOURE L'ACCÉS A L'HABITATGE AL MÓN RURAL
Experiències pilot del programa de promoció de l'habitatge al món rural. Ajuntaments de Pinós (Solsonès), de Ribes (Solsonès) i de Vallcebre (Berguedà)
La masoveria i el cooperativisme d'habitatge en cessió d'ús. Harid Domínguez (Sotera Cívica)
Cooperativisme en cessió d'ús i accés a finançament. Guillem Fernández (Coop57)
Experiències al Solsonès i al Berguedà. Centraïn la Llacadora (Berguedà), El Konvel parizero (Berguedà)

INSCRIPCIONS: serveis.coopcatcentral.cat
CONTACTE: larada.actua@gmail.com | 693 054 437

Com gestionem l'envelliment? Com podem procurar que les segones residències tinguin un impacte positiu als pobles? L'habitatge ha de passar a ser el nucli de les polítiques i cal garantir la funcionalitat al territori: volem zones poblades però també actives.

👤 Josep Maria Piñol, geògraf

El segon ponent de la xerrada va ser Oriol Rosselló, arquitecte a Bangolo i Grup Margot, que se centra en el marc legal de l'habitatge al món rural. Rosselló explica com la llei no permet una nova obra en un sòl no urbanitzable, a Catalunya. Què passa, doncs, amb les masies? Comprar-ne una i restaurar-la no està a l'abast de tothom, el que comporta una polarització social.

La llei no permet una nova obra en un sòl no urbanitzable, a Catalunya. Què passa, doncs, amb les masies? Comprar-ne una i restaurar-la no està a l'abast de tothom, el que comporta una polarització social.

👤 Oriol Rosselló, arquitecta

Per últim, parlen en Josep Pintó –de la Vall de Lord– i en Moisès Massanes –de Saldes– sobre la competència entre segones residències i habitatges principals, i l'efecte al paisatge. En aquests pobles, hi ha hagut una pèrdua de sòl fèrtil a causa de l'urbanització, feta de manera caòtica. De retruc, també s'ha perdut la identitat en la construcció ordinària: tots els pobles s'assemblen.

ACTUA

Talaia

L'accés a l'habitatge al món rural

A Saldes població passa de 200 a 2.000 persones en els pics de turisme, el que ha fet que l'economia se centri quasi únicament en el turisme, subordinant el territori als desitjos de les persones novvingudes, augmentant els preus dels lloguers, deixant enrere altres oficis i una estètica i manera de viure concretes.

L'aposta des d'aquests pobles és recuperar la titularitat municipal d'alguns habitatges per llogar-les de manera bonificada, així incidint al preu del mercat del lloguer. I tenir equipaments per estabilitzar el turisme per tal que sigui més sostenible.

A Saldes la població passa de 200 a 2.000 persones en els pics de turisme, el que ha fet que l'economia se centri quasi únicament en el turisme, subordinant el territori als desitjos de les persones novvingudes, augmentant els preus dels lloguers, deixant enrere altres oficis i una estètica i manera de viure concretes.

 Moisès Massanas, alcalde de Saldes

L'aposta des d'aquests pobles és recuperar la titularitat municipal d'algunes vivendes per llogar-les de manera bonificada, així incidint al preu del mercat del lloguer.

 Moisès Massanas, alcalde de Saldes

Estratègies per promoure l'accés a l'habitatge al món rural

La segona xerrada es va celebrar el dia 17 de juny del 2021, també en línia. A la primera part de la jornada es van presentar experiències pilot de foment de l'habitatge des de l'administració local, en concret als micropobles de Riner i Vallcebre.

Si la primera part de la jornada es centra en polítiques municipals, a la segona és el torn de l'Economia Social i Solidària (ESS). Com es pot facilitar i millorar l'accés a l'habitatge des de recursos i organitzacions de l'ESS?

La ponència comença amb l'alcalde de Riner, Joan Solà, qui explica la prova pilot d'habitatge al món rural on Riner s'ha embrancat, que centra l'habitatge públic com a element clau per la repoblació. El projecte del poble és poder acollir refugiats des d'una perspectiva d'ajuda mútua: per un cantó, la repoblació del poble i per l'altre, la integració de les noves persones. Com que la llei d'urbanisme no permet crear nous habitatges, el projecte s'encara des de dos vessants: la pública, que cerca maneres de tenir habitatges públics, i la privada, on s'ofereix ajuda a la rehabilitació d'espais de titularitat privada.

Com que la llei d'urbanisme no permet crear nous habitatges, el projecte s'encara des de dues vessants: la pública, que cerca maneres de tenir habitatges públics, i la privada, on s'ofereix ajuda a la rehabilitació d'espais de titularitat privada.

 Joan Solà, alcalde de Riner

En Jordi Lapuente, de l'Ajuntament de Vallcebre, ens explica l'objectiu de Vallcebre des de fa anys: rehabilitar masies per convertir-les en habitatge social de propietat pública. El repoblament en micropobles és necessari perquè els serveis mínims continuïn funcionant, és un peix que es mossega la cua: sense persones no hi ha serveis, sense serveis no hi ha persones. Amb el suport de la Diputació de Barcelona, actualment tenen dos habitatges socials i se n'està a punt d'adjudicar un tercer. El problema apunta, és que totes les subvencions estan pensades per àmbits urbans i moltes vegades no s'ajusten a la realitat dels entorns rurals.

Amb el suport de la Diputació de Barcelona, actualment tenen dos habitatges socials i se n'està a punt d'adjudicar un tercer. El problema, apunta, és que totes les subvencions estan pensades per àmbits urbans i moltes vegades no s'ajusten a la realitat dels entorns rurals.

 Jordi Lapuente, ajuntament de Vallcebre.

La tercera intervenció és de la Mandi Domingo, de Sostre Cívic, una cooperativa que busca promoure un model alternatiu d'accés a l'habitatge, més just i accessible, sense ànim de lucre, no especulatiu i transformador. La ponent ens parla sobre altres propostes més enllà del lloguer i la compra: la masoveria i el cooperativisme d'habitatge en cessió d'ús.

El problema actual és que l'habitatge és un dret no garantit: el model actual impulsa la propietat privada com a règim majoritari de tinença i la compra com l'única forma d'accedir-hi. Això ens aboca al panorama actual: gent sense casa i cases sense gent. El cooperativisme d'habitatge en cessió d'ús entén l'habitatge com un bé d'ús, en comptes d'un bé d'inversió. Per tant, s'aposta per un habitatge estable i amb un cost d'accés inferior al de compra. L'habitatge, doncs, no és un producte.

El cooperativisme d'habitatge en cessió d'ús entén l'habitatge com un bé d'ús, en comptes d'un bé d'inversió. Per tant, s'aposta per un habitatge estable i amb un cost d'accés inferior al de compra. L'habitatge, doncs, no és un producte.

 Mando Domingo, Sostre Cívic SCCL

Els pilars d'aquest model són la propietat col·lectiva, la sostenibilitat, la replicabilitat, el dret d'ús a llarg termini, un habitatge assequible i inclusiu, l'autogestió i una organització participativa que inclogui el suport mutu i la convivència.

ACTUA

Talaia

L'accés a l'habitatge al món rural

I és que no només es busca poder fer un ús productiu de l'habitatge, sinó també reproductiu. Aquests pilars faciliten la diversitat de models: l'habitatge pot ser per gent gran, per gent jove, urbà o rural, amb molta gent o poca... El tipus de convivència, el règim de l'habitatge, el grau de participació i la temporalitat del projecte són punts a tractar durant el procés d'arrencada.

La masoveria és una altra proposta al model actual: un projecte d'habitatge no especulatiu, reconegut per la llei, que es basa en un acord entre qui té la propietat de l'habitatge (que en cedeix l'ús per a un temps determinat) a les masoveres (persones que assumeixen unes obres de reforma i manteniment acordades). Les obres de reforma i accions de manteniment poden tenir diferents envergadures i objectius i s'ajusten a les capacitats i expectatives d'ambdues parts.

Aquí, de la mateixa manera que al cooperativisme d'habitatge en cessió d'ús, la forma del projecte es va definint entre les persones implicades durant el procés d'arrencada on la part econòmica hi té un paper cabdal: quines accions de reforma i de manteniment es faran? Amb quins recursos i suports tècnics? Quines despeses econòmiques hi haurà?

La masoveria és una altra proposta al model actual: un projecte d'habitatge no especulatiu, reconegut per la llei, que es basa en un acord entre qui té la propietat de l'habitatge (que en cedeix l'ús per a un temps determinat) a les masoveres (persones que assumeixen unes obres de reforma i manteniment acordades).

[Mando Domingo, Sostre Cívica sccl](#)

En Guillem Fernández pren la paraula i ens explica el projecte de la Coop57, una cooperativa de serveis financers ètics i solidaris. Coop57 ofereix serveis financers a

projectes d'habitatge col·lectius. A causa del panorama actual de precarietat del dret a l'habitatge, en Fernández ens explica la necessitat de revisió de productes i necessitats que han hagut de fer des de la cooperativa per a poder donar resposta a demandes vinculades a l'habitatge.

A causa del panorama actual de precarietat del dret a l'habitatge, Coop57 ha hagut de revisar de productes i necessitats per poder donar resposta a demandes vinculades a l'habitatge.

[Guillem Fernández, Coop57 sccl](#)

En els darrers anys la Coop57 ha finançat diversos projectes d'habitatge cooperatiu, també a zones rurals.

Finalment, l'Ignasi Ripoll i en Pep Espelt ens expliquem els projectes de Construïm la Llençadora i el Konvent; dos projectes situats al Berguedà. Ripoll parla sobre la cooperativa d'habitatge sènior, i de cessió d'ús que tenen en marxa a Gironella, on han comprat un solar on es volen edificar vint-i-dos habitatges en dues fases. Espelt explica el projecte cultural que és el Konvent, que té lloc en una indústria tèxtil en desús. Actualment, hi ha una comunitat de vint persones tirant endavant aquest projecte cultural i patrimonial arrelat al territori.

La Llençadora és un projecte d'habitatge cooperatiu sènior previst d'impulsar a Gironella.

[El konvent, un projecte social vinculat a habitatge.](#)

Les jornades finalitzen amb la posada en evidència que cal un canvi en la llei d'urbanisme que faciliti l'accés a l'habitatge rural, i la nova construcció, sobretot per evitar que veïnes no hagin de marxar. En general, i en ple auge sobre el repoblament, es troba a faltar un coneixement de la realitat urbanística i socioeconòmica

del món rural, fet que esperem haver-hi contribuït a millorar des d'aquestes Jornades.

Cal un canvi en la llei d'urbanisme que faciliti l'accés a l'habitatge rural, i la nova construcció, sobretot per evitar que veïnes no hagin de marxar. En general, i en ple auge sobre el repoblament, es troba a faltar un coneixement de la realitat urbanística i socioeconòmica del món rural.

[L'Arada sccl](#)

Publicacions

EL PARADÍS DELS MITJONS PERDUTS

A finals del 2020, es va publicar el llibre “El paradís dels mitjans perduts”, una història escrita per Ramon Segués i Coromines i il·lustrada per Manel Ariza i Bosch. Aquest conte, publicat gràcies a la Diputació de Lleida, narra la història d’un infant i el seu pare que, tot fent les feines de casa, s’enxarxen en una aventura per descobrir on van a parar tots els mitjans perduts. Com és que desapareixen tants mitjans, quan els posem a la rentadora? On deuen anar a parar? Qui hi ha darrere d’aquest furt? Durant el periple, Violeta Caballol ens acompanya amb una guia de lectura que reflexiona sobre els rols de gènere i les tasques de casa, ens convida a imaginar on deuen anar els nostres mitjans desaparellats i, tot acceptant que segurament no els tornarem a veure, ens anima a pensar en una segona vida per les parelles dels mitjans que ens queden al calaix.

SUBSTRAT. ART I PENSAMENT EN LA TERRA DE NINGÚ

Substrat. Art i pensament en terra de ningú, és una revista o fanzine artístic-artesà que neix a Llobera l’any 2020 de la mà de dos artistes locals. L’impuls de crear una revista que parli de la memòria des de les arts emergeix de la complicitat entre el Pep Divins (pastor i poeta) i la Marta Ricart (artista), que fruit de compartir la seva feina i els seus interessos van començar un joc que ha derivat en una publicació periòdica. Al llarg dels darrers anys, el Pep ha estat fent una feina meticulosa i acurada per recuperar aquelles paraules que la industrialització del camp ha portat a l’oblit. Paraules que actualment es troben en desús al perdre’s el treball, el gest, el fer que les configurava. Fent un profund exercici de memòria a través de les seves vivències a pagès, el Pep ha recuperat 1600 paraules locals.

Per altra banda, la Marta, desconeixent aquesta memòria local i, per tant, ignorant el significat de les paraules que el Pep ha anat recuperant, n’ha agafat la seva sonoritat per extreure’n un gest. Fent així una tasca d’interpretació gestual fruit d’un coneixement profund d’un llenguat-

ge plàstic també oblidat. D’aquesta manera trobem com el gest que acompanya la paraula no és un gest que s’extreu del seu significat conceptual, sinó del moviment que aporta la seva sonoritat. Un gest que en la majoria de casos coincideix amb el gest de fer de la paraula, el seu sentit originari i que entronca amb un coneixement oral més que escrit.

Davant d’aquest descobriment, la Marta i el Pep van decidir continuar el joc convidant altres artistes i creadors. Així, en el primer número de la revista (publicada el març del 2020) es recorda la paraula “Esquerar” a través de les aportacions del Raül Garrigasait i el moixic. El segon número, (previst pel mes d’octubre del 2021) recorda la paraula “boïga” amb les aportacions de Joma, Montserrat Isanta, moixic i Xavi Molins. En aquests moments, el tercer número de la revista es troba en procés de creació, un número que recordarà el “Vencill”.

Més informació: substratluparia@gmail.com

LES IDEES NO VIUEN SENSE ORGANITZACIÓ

Granjei

Propers actes de l'ACTUA

ESTIU 2021

**Participació a actes de TASTA TERRITORI
DE MASIES (Agost)**

TARDOR 2021

Cicle Enfila't

**Jornada PATT sobre cooperativisme
Rural**

HIVERN 2021

Tallers de memòria popular

Plenari general ACTUA

Trobada anual d'associacions

L'ARADA

actua.larada.coop

Projecte ACTUA

L'ACTUA és un espai d'acompanyament, suport i impuls d'actuacions i vehiculació d'idees per fer la vida als pobles del Baix Solsonès i rodalies més agradable i sostenible. Iniciat el 2009 i oficialment percebut com a Pla de Desenvolupament Comunitari, dels pocs en l'àmbit català que són empreses per entitats comunitàries i dels pocs també empreses a zones rurals.

Contacte

actua@larada.coop
672 49 12 23
El Miracle, divendres de 10.00 a 14.00 h
actua.larada.coop

Amb el suport i finançament de :

Generalitat de Catalunya
Departament
de Drets Socials

Generalitat
de Catalunya

INSTITUT
D'ESTUDIS
ILERDENCS
Fundació Pública de la Diputació de Lleida

Diputació de Lleida